

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА «КРОК»
Навчально-науковий інститут психології**

Кафедра психології

Горошенко Леся Анатоліївна

УДК 159.9_____

Кваліфікаційна робота

Смисложиттєві орієнтації як чинник навчальної мотивації студентів

053 «Психологія»

«Організаційна психологія»

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр

Кваліфікаційна робота містить результати власних доробок. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____ Л. А. Горошенко

Науковий керівник (консультант) Петрунько Ольга Володимирівна
доктор психологічних наук,
старший науковий співробітник,
професор кафедри психології.

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1.ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ СТУДЕНТІВ	7
1.1. Сучасний стан наукових досліджень мотиваційної сфери студентів.....	7
1.2. Особливості навчальної мотивації студентів.....	12
1.3. Чинники розвитку навчальної мотивації студентів.....	14
1.4. Особливості смисложиттєвих орієнтацій як чинника навчальної мотивації студентів	18
Висновки до розділу 1	26
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ.....	29
2.1. Організація та характеристика методів і методик дослідження	29
2.2. Результати та інтерпретація емпіричного дослідження.....	36
Висновки до розділу 2	48
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА РЕКОМЕНДАЦІЙ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ СМИСЛОЖИТЄВИХ ОРІЄНТАЦІЙ ТА НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ	51
3.1 Заходи корекції смисложиттєвих орієнтацій	51
3.2.Рекомендації викладачам щодо підвищення навчальної мотивації студентів.....	57
3.3. Рекомендації студентам для підвищення навчальної мотивації.....	64
Висновки до розділу 3	68
ВИСНОВКИ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73
ДОДАТКИ.....	80

ВСТУП

Актуальність роботи. На сьогоднішній день вивчення мотивів поведінки і діяльності є традиційною проблемою для психології та її галузей, тому в сучасних умовах питання про обумовленість людської активності займає особливе місце.

Суспільство переживає серйозні соціально-економічні, правові, моральні, духовні зміни, які супроводжуються значними змінами в освіті. Взаємодія людини і суспільства в періоди радикальних змін супроводжується напруженістю і суперечливістю. Тому актуальною потребою сьогоднішнього суспільства стає необхідність психологічного супроводу особистості на всіх етапах її становлення, розвитку та діяльності. Одним з таких етапів є навчання у ВУЗі. Найважливішою передумовою психологічної готовності студентів до професійної діяльності в галузі педагогіки і психології є формування стійкої системи мотивів навчання, мотиваційної сфери в цілому, від яких залежить особиста активність студентів в навчальному процесі та успішність у майбутній професійній діяльності.

Підвищення якості професійної вузівської підготовки вимагає уточнення наукових уявлень про змістовну та динамічну специфіку мотивації навчальної діяльності сучасного студентства в її зв'язку з індивідуальною життєвою активністю. Щоб зрозуміти індивідуальну активність студентів у процесі навчання, потрібно вивчити їх мотивацію, а для того щоб зрозуміти їхню мотивацію потрібно вивчити мотив. Що ми розуміємо під словом мотив це ціль яку ми хочемо досягти, від цього ми відштовхуємося. На ціль впливають наші життєві цінності.

Саме у студентському віці формулюються моральні якості, напрацьовується ціннісні орієнтації та ідеали, відбувається процес вироблення стійкого світогляду, розуміння свого місця у суспільстві. У молоді приходить усвідомлення особистісного сенсу життя, тобто наявність таких цілей та цінностей, які направляють життєдіяльність молодої людини. Приходить чітке

бачення того ким студенти хочуть бути, змінюється кругозір, те що раніше було важливим змінюється на інші цілі. Без розгляду проблеми смисложиттєвих орієнтацій студентів не можливо обґрунтувати їх мотивацію до навчання.

Розгляд проблеми мотивації і мотивів активно ведеться вітчизняними та зарубіжними психологами в різних напрямках: виявляються умови формування мотивації, встановлюється взаємозв'язок, динаміка і функції окремих побудників, структурируючих мотивацію, і т.д. Так, у вітчизняній психології мотивацією і мотивами займалися В. Вілюнас, В. Ковальов, О. Леонтєв.

Мета дослідження – теоретично дослідити соціально-психологічні чинники формування навчальної мотивації студентів.

Завдання дослідження:

1. Теоретично дослідити сучасний стан наукових досліджень мотиваційної сфери студентів.
2. Визначити чинники, які впливають на мотивацію студентів до навчання.
3. Емпірично дослідити смисложиттєві орієнтації студентів та їх зв'язок з навчальною мотивацією.
4. Розробити рекомендації для викладачів та студентів з оптимізації навчальної мотивації.

Об'єкт дослідження – мотиваційна сфера студента як соціально-психологічний феномен.

Предмет дослідження – вплив смисложиттєвих орієнтацій на навчальну мотивацію.

Методи дослідження:

Теоретичні методи: аналіз, порівняння, синтез, систематизація наукових даних, для створення основи подальших досліджень;

Емпіричні методи: тестування, стандартизовані опитування що дозволили дослідити питання мотиваційної сфери студентів та її чинників з

різних боків, а саме: для виявлення смисложиттєвих орієнтацій – тест «Смисложиттєві орієнтації» Д. Леонтьєва (СЖО); для визначення мотиваційно-ціннісної структури студентів – тест життєвих цінностей (МТЖЦ) В. Сопів; для визначення мотивації до успіху – тест «Діагностика особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса»; для визначення мотивації до уникнення невдач – тест «Діагностика мотивації до уникнення невдач Т. Елерса»; для визначення домінуючих мотивів навчальної діяльності – методика Б. Пашнєв «Мотиви навчальної діяльності учнів» та авторська анкета для визначення домінуючих чинників які впливають на навчальну мотивацію.

Наукова новизна:

- Уперше: розглянуто сучасний стан досліджень мотиваційної сфери студентів, виявлено та обґрунтовано психологічні особливості мотиваційної сфери студентів, виокремлено чинники, які мають вплив на мотивацію студентів;
- Поглиблено та уточнено знання про зміст мотивації до навчання її структуру та специфіку розвитку у сучасних студентів;
- Набули подальшого розвитку наукові уявлення про смисложиттєві орієнтації як чинник навчальної мотивації.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у тому що отриманні результати можуть бути використані практичними психологами та вчителями у процесі роботи з учнями, також цими результатами можуть скористатися науковці для порівняння результатів, студенти можуть використовувати у своїх роботах для подальшого розвитку та поглибленого дослідження цієї теми, або самими учнями для підняття мотивації;

Експериментальна база дослідження: 32 студента Гайворонського політехнічного коледжа, віком від 18 до 21 року, з них 15 хлопців та 17 дівчат.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновку до розділів, загальних висновків, списку

використаних джерел (93 найменування) та додатків. Загальний обсяг роботи – 102 сторінки, основний – 72 сторінки. Робота містить 2 таблиці, 9 рисунків, додатки (на 21 сторінці).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ СТУДЕНТІВ

1.1. Сучасний стан наукових досліджень мотиваційної сфери студентів

Психологія пропонує різні погляди на розуміння індивідуальної мотивації та систем цінностей. Психоаналітична теорія підкреслює вроджені несвідомі інстинкти (З. Фрейд), колективні несвідомі архетипи (К. Юнг), позитивну свободу, формування ідентичності та соціальні відносини як фундаментальні мотиватори. Система цінностей індивіда (Е. Фромм), система стосунків «Я – інший», що включає рухи до, проти та від інших, прагнення до подолання почуття неповноцінності та розвитку соціальних інтересів (А. Адлер), також вважаються важливими мотиваторами. У теорії поведінки зовнішнє підкріплення (винагорода або покарання) після певних дій визначає поведінкові рішення. Когнітивна теорія наголошує на необхідності подолання когнітивного дисонансу та встановлення внутрішньої когнітивної гармонії через збалансовані, гармонійні та несуперечливі соціальні стосунки в порозумінні індивідуальних мотиваційних чинників. Відповідно до гуманістичної теорії, задоволення потреб людини та просування до самоактуалізації через різні етапи є ключем до особистісної мотивації та системи цінностей (як запропоновано А. Маслоу). Крім того, невід'ємною частиною цього процесу є відкритість світу, виховання творчості та свобода вибору та відповідальності (як пропонує К. Роджерс) [71; 81; 73; 2; 49].

Сфера особистісної мотивації та цінностей у психології бачила численні наукові досягнення. Свій внесок у розвиток цього напрямку зробили такі відомі сучасні вчені, як І. Бех, Т. Бутківська, Д. Леонт'єв, Г. Радчук, Т. Титаренко, Т. Тітова, Т. Яценко [5; 10; 41; 59; 65; 66; 82]. В останні десятиліття питання формування духовних цінностей особистості викликало інтерес у таких науковців, як М. Боришевський та Т. Бутківська [8; 10].

А. Шопенгауер спочатку ввів термін «мотивація» у своїй статті «Чотири принципи з достатньою причиною». З тих пір він отримав широке застосування в психології для з'ясування факторів, які керують діями як людей, так і тварин. Мотивацію можна розглядати через кілька лінз. Одні фахівці, наприклад Ж. Годфруа, бачать у ньому сукупність факторів, що спрямовують поведінку, а інші, як сукупність мотивів. Для одних це стимул, що задає напрямок діяльності організму, а для інших, як розглядає його як процес психічної регуляції певної діяльності. Наприклад Чирков В. вважає мотивацію механізмом, що визначає виникнення, спрямованість і виконання конкретної діяльності. Тим часом В. Вілюнас розглядає мотивацію як комплексну систему мотиваційно-діяльнісних процесів [79; 13; 75; 12].

В. Шадриков стверджує, що мотивація багато в чому визначається потребами, цілями і прагненнями людини. Значну роль у формуванні мотивації відіграє також рівень цих потреб і прагнень, а також умови їх діяльності, як об'єктивні і зовнішні, так і суб'єктивні і внутрішні (знання, уміння, навички, характер, світогляд) переконання, тощо. Після розгляду цих змінних робиться вибір і встановлюються цілі. Другий підхід розглядає мотивацію як текучу, розвиваючу силу – процес, механізм і формування [78].

Відповідно до теорії В. Іванникова, мотивація виникає з усвідомлення свого існування. Такий підхід впливає з розуміння того, що мотивація – це по суті, задоволення потреб людини (за О. Леонтьєвим), а отже, вона вже присутня в них. Його не потрібно розвивати, а потрібно розпізнати і викликати у своїй свідомості [21; 42].

Мотив – це рушійна сила, яка спонукає до дії. За думкою Ж. Годфруа, його можна визначити як обґрунтування, яке змушує суб'єкта діяти відповідно до нього [13].

На думку О. Леонтьєва, діяльність людини характеризується невідповідністю мотивів і цілей. Мотиви, на відміну від цілей, не досягаються виконавцем. Проте психічно вони відображаються у формі емоційного забарвлення, що додає діям особистісної значущості. У міру розвитку

діяльності людини функції мотивів роздвоюються. Одні мотиви створюють відчуття особистої значущості діяльності (відомі як смислоутворювальні мотиви), тоді як інші, виступаючи мотиваційними факторами, не виконують смислоутворюючих функцій (так звані мотиви-стимули) [42].

Людська поведінка обумовлена складною взаємодією різних мотивів. Ці мотиви можна розділити на два види – внутрішні і зовнішні. Внутрішні мотиви впливають з людських потреб, емоцій і особистих інтересів, тоді як зовнішні мотиви залежать від ситуаційних факторів і факторів середовища. Разом ці мотиви утворюють мотиваційну сферу особистості, яка структурована ієрархією мотивів. Розуміння цієї ієрархії є ключовим для розуміння динаміки мотиваційної сфери особистості.

Психологічні роботи Х. Хекхаузена визначають «мотивацію» як широкий термін, що охоплює кілька явищ і процесів, що впливають на поведінку організму. Ця поведінка ґрунтується на очікуваних результатах і контролі витрат енергії щодо її спрямування та контролю. Проблемна область, яку називають «мотивацією», включає різні аспекти, такі як відповідна поведінка, більші фрагменти поведінки, відновлення переривання, вирішення конфлікту мети та перехід фрагментів. Однак концепція мотивації не є придатною гіпотетичною конструкцією, і тому робота Хекхаузена «Мотивація та діяльність» має на меті звузити її, надавши їй визначення. Авторське визначення охоплює такі мотиваційні процеси, як мотиваційні аспекти ситуації, що виникають із сприйняття можливостей досягнення певних цілей, привабливості очікуваних наслідків, поновлюваних ситуацією мотивів [74].

Ідея «мотиву» охоплює низку пов'язаних понять, включаючи потребу, потяг, схильність і прагнення. Хоча ці терміни можуть дещо відрізнятися, усі вони вказують на момент дії, спрямованої на конкретні цілі. Незалежно від їх особливостей, ці цілі завжди містять цінний момент.

Завдання предмета є кінцевою метою, незалежно від методів, використовуваних для її досягнення. Це означає, що мотивація дій суб'єкта

впливає з бажаного результату позитивних відносин «індивід-оточення», які сприймаються як більш бажані, ніж грошовий стан.

Аналізуючи мотиваційну сферу особистості, дослідники можуть класифікувати мотиви. У галузі психології різні види мотивації розрізняють на основі кількох факторів, зокрема:

1. Відповідно до теорії О. Леонт'єва, характер участі індивіда в діяльності визначається його відомими мотивами і тими, які реально впливають [42].

2. В. Іванников припускає, що тривалість обумовлення безпосередньо впливає на тривалість і інтенсивність мотивації [21].

3. На думку Т. Яценко, третя категорія значущості — соціальна, яка стосується особистих справ у вузькому масштабі [82].

За словами Л. Божович, мотиви участі в діяльності можна класифікувати як широкі соціальні мотиви, так і вузькоособистісні мотиви, враховуючи залученість індивідів у діяльність або поза нею. Причини залучення до певних видів діяльності, таких як навчання тощо [7].

Згідно з дослідженнями О. Леонт'єва, виділяють три основних типи соціальних потреб, які відіграють вирішальну роль в інтеграції та спілкуванні. Ці потреби можна загалом класифікувати як: а) потреби, пов'язані з об'єктом або метою взаємодії; б) ті, що керують інтересами комунікатора; і с) ті, що служать інтересам іншої особи або суспільства в цілому. Цей напрямок досліджень продовжує пропонувати цінне розуміння складної природи соціальної взаємодії [42].

Потреби і мотиви матеріального соціального плану відносяться до «інтересів і цілей суспільства в цілому». Коли індивіди стають членами групи, на їхню поведінку впливає певний набір мотивів, який узгоджує їхні інтереси з інтересами групи. Такі мотиви є ключовими в розумінні процесів, які формують групи, включаючи освіту, яка однаково впливає як на вчителів, так і на учнів. Ці мотиви широко поділяються та мають далекосяжний вплив, тому вони є ключовим моментом під час спостереження за діяльністю груп. Без

виявлення цих групових мотивів неможливе справжнє розуміння групових взаємодій.

Для аналізу домінуючої навчальної мотивації в навчальній діяльності О. Леонт'єв стверджує, що особливе значення мають мотиви (потреби), орієнтовані на самого комунікатора. Ця група мотивів пов'язана з бажанням дізнатися щось цікаве або важливе або вибрати спосіб поведінки, спосіб дії [42].

Розглядаючи інтелектуально-емоційно-вольову сферу особистості, можна визначити домінуючу мотивацію її діяльності. Задоволення духовних потреб пов'язане з потребами людини, які прив'язані до спонукань. Ці імпульси можна розділити на моральні, інтелектуальні, пізнавальні та естетичні плани, які задовольняють найвищі духовні потреби людини. Як висловлюється Д. Макклелландом, ці потреби складаються з «почуттів, інтересів, звичок і так далі». По суті, вищі соціальні та духовні мотиви або потреби можна розділити на три групи [46]:

- 1) мотиви (потреби) пізнавальних та інтелектуальних занять;
- 2) мотиви, засновані на моралі та етиці;
- 3) мотиви, які рухають людиною, можуть варіюватися від емоційних до естетичних і можуть переплітатися унікальним чином.

Навчально-пізнавальну діяльність охоплює питання оптимізації. Заглиблення в тонкощі навчальної мотивації є центром уваги для цих студентів. Навчальна система сприймає учнів не лише як об'єкт управління, а й як суб'єкт діяльності. Отже, аналіз навчальної діяльності у ВНЗ потребує комплексного підходу, який включає мотивацію. Різноманітні соціально-психологічні дослідження надають емпіричні докази того, що мотивація до навчання є багатогранною і залежить від різноманітних факторів, таких як індивідуальні риси, референтні групи, які оточують учня, і рівень розвитку студентського колективу. І навпаки, мотивація поведінки людини, психологічний феномен, відображає перспективи, ціннісні орієнтації та установки того соціального прошарку, представником якого є людина.

1.2. Особливості навчальної мотивації студентів

Виділення мотивацій навчальної діяльності підкреслює тісний зв'язок між мотивами та потребами, які взаємодіють всередині особистості людини, створюючи сферу мотивації. Охоплюючи всі види мотивації, література описує сферу мотивації як установку, схильність, мотиви, стимули, цілі, інтереси та потреби.

Фактори, що сприяють формуванню навчальної мотивації, співвідносяться із самою діяльністю, яка є специфічною для навчання. Навчальний заклад і організація навчального процесу – це вихідні два аспекти, які формують тип навчальної мотивації, що сформувався. Крім того, характеристики учня та суб'єктивні властивості вчителя додатково впливають на динаміку стосунків, а також на тему. Зрештою, навчальна мотивація характеризується поєднанням різних чинників, унікальних для кожної навчальної діяльності.

Мотивація до навчання, як і інші форми мотивації, є сутнісним аспектом, систематичним, стабільним і спрямованим на досягнення мети. Згідно з дослідженнями, проведеними Л. Божович із співробітниками, на мотивацію в школі впливають різні чинники, причому найсильнішою є внутрішня мотивація. Однак існують соціальні фактори, які є не менш важливими для визначення мотивації студентів. Тому важливо відзначити, що головні фактори, які керують мотивацією, змінюються з віком. Це пов'язано зі зміною домінуючих потреб у міру їх розвитку з віком [7].

Захоплююче, як він підкреслюється постійно мінливі відносини між декількома спонуканнями у своїх працях, як цитується з А. Маркова: «Навчальна мотивація складається з мотивів, сенсу навчання для учнів, їхніх потреб, цілей, емоцій та інтересів», мотивація студентів полягає не лише в культивуванні позитивного чи негативного ставлення, а радше в ускладненні структури мотиваційної сфери, стимулів, які її складають, і появі зрілих і часто суперечливих стосунків між ними». Тому розуміння мотивації є складним

завданням, яке передбачає аналіз структури мотиваційного поля в цілому замість того, щоб зосереджуватися на окремій мотивації. Стосовно освіти А. Маркова наголошує на ієрархічній організації цієї галузі. Суть цієї структури в заключаються в емоціях, цілях, інтересах ставленнях та значеннях – усе це має бути враховано [48].

Говорячи про інтерес як складову навчальної мотивації, важливо визнати загальнопсихологічне визначення інтересу як емоційного переживання, що вимагає знань. Однак у повсякденному та професійному педагогічному спілкуванні термін «інтерес» часто використовується як синоніми з навчальною мотивацією. Ця зміна в термінології частково пояснюється тим фактом, що інтерес був основною темою досліджень у теорії мотивації, як зазначив дослідник Є. Ільїн. Крім того, сам інтерес є складним і багатогранним явищем, що проявляється в різних формах і ставленнях до навчання. Тому при обговоренні навчальної мотивації важливо розрізнити різні типи інтересів [25].

Посягання на інтерес студента до навчання вимагає від нього психологічної самостійності та ініціативи в навчанні. Активний метод навчання є більш ефективним для формування інтересу учнів. Щоб виховати тривалий інтерес до навчання, педагоги повинні використовувати задачі з вирішенням проблем, які вимагають активного дослідження та участі студентів.

Щоб розвинути бажання вчитися, потрібно поставити перед учнями складні проблеми, які перевершують їхні наявні резерви знань. Стикаючись з такими перешкодами, студенти визнають потребу здобувати нові знання або застосовувати наявні знання інноваційними способами. Рутинні завдання, які не потребують розумового напруження, не стимулюють і нецікаві. Подолання перешкод у навчанні має вирішальне значення для розвитку допитливості. Однак складність навчальних завдань має бути керованою та подоланою, щоб підтримувати інтерес. Інакше учні швидко втрачають ентузіазм.

Щоб зацікавити учнів, важливо урізноманітнити навчальні матеріали та методи, не перевантажуючи їх. Хоча ознайомлення студентів з різними дисциплінами є життєво важливим, важливо також висвітлити нові аспекти того самого предмета. Одним з методів, що викликають цікавість в учнів, є «відчуження», коли вчителі вводять неочікувану та критичну інформацію у звичайні, повсякденні контексти. Новизна має вирішальне значення для формування інтересу, але вона повинна спиратися на попередні знання. Лише тоді, коли студенти можуть пов'язати нові поняття з тим, що вони вже знають, інтерес викликається. Іншим важливим елементом є емоційна привабливість матеріалу, який може оживити яскрава подача вчителя.

Дослідження цього питання привело до відкриття різних факторів, які впливають на внутрішню роботу мотиваційних структур, тим самим регулюючи їх відновлення. Ці фактори охоплюють такі чинники, як девальвація, часові обмеження, демократичні засоби спілкування, запропоновані варіанти, особиста значущість і характер роботи (продуктивна чи творча). У складних ситуаціях креативність має тенденцію заохочувати схильність до диференціації та збирання структурних компонентів, а також сприяти стабільності. Усе це свідчить про складну природу навчальної мотивації як психологічного явища та її структурної організації. Отже, управління ним у навчальному процесі потребує розуміння його мотиваційних та вікових особливостей.

Навчальна мотивація, яка є своєрідною формою мотивації, має складну структуру з різними характеристиками. Однією з його найбільш очевидних рис є внутрішня структура, яка включає мотивацію процесу та результату, а також зовнішні фактори, такі як винагороди та уникнення невдач.

1.3. Чинники розвитку навчальної мотивації студентів

У сучасний час вибір кар'єри серед студентів став прагматичним і цілеспрямованим. Майбутня професія, яка викликає інтерес і узгоджується з особистими знаннями, є вирішальним чинником успіху в навчанні та

професійного розвитку. Початківці професіоналів, як правило, тяжіють до діяльності, яка дозволяє їм повністю використовувати свої здібності, задовольнити свої потреби та узгодити свої життєві плани.

Коли мова йде про молодих людей, які зробили бажану кар'єру, професійна орієнтація має вирішальне значення. За змістом професійної спрямованості суттєве значення мають джерела особистісного росту та розвитку. Це означає, що участь у діяльності, яка відповідає їх особистості, є життєво важливою для їх професійного розвитку.

Академічні дослідження показали, що інтелектуальні показники не можуть відрізнити сильних студентів від слабких. Чинники, які їх розділяють, зовсім інші.

Досягнення в галузі освіти значною мірою залежить від професійної мотивації, яка навіть важливіша, ніж вроджені здібності. У той час як університети, як правило, віддають перевагу абітурієнтам із однаковими інтелектуальними здібностями, саме професійна мотивація студента стає провідним фактором у визначенні академічних досягнень після вступу.

Позитивне ставлення до обраної професії є вагомим мотиватором, оскільки воно узгоджується з кінцевою метою навчання. Професійна мотивація охоплює різноманітні фактори та процеси, які спонукають і спрямовують людину до майбутньої професії. Це рушійна сила, яка сприяє розвитку професіоналізму та формує особистість. Без високого рівня професійної мотивації неможливо досягти ефективного розвитку професійних якостей людини та виховання її загального характеру.

На думку О. Леонтьєва, особистість у своїх професійних пошуках керується різними мотивами. Це може включати задоволення особистих потреб, таких як отримання вищої освіти, професійне зростання, саморозвиток і підвищення соціального статусу. Крім того, завдання та очікування, пов'язані з їхньою професією, є рушійною силою, яка спонукає їх до навчання та підготовки до майбутніх професійних починань [42].

Коли студент визнає цінність і значимість обраної ним професії для суспільства, це значно впливає на його освіту. Це підтверджено обширними дослідженнями, проведеними як у системі початкової професійної освіти, так і в системі вищої освіти. Розвиток позитивного ставлення до своєї професії є надзвичайно важливим. Хоча позитивне ставлення може сприяти кращим навчальним результатам, одного лише цього недостатньо, щоб зробити значний вплив. Щоб по-справжньому досягти успіху, студенти також повинні володіти глибоким розумінням обраної ними дисципліни, включаючи роль, яку вона відіграє в їхній освіті. Крім того, їхній підхід до навчання має бути обізнаним і вмілим, як зазначає Д. Узнадзе [68].

Безсумнівно, кілька проблем повинні бути включені в коло предметів, що стосуються вивчення позиції студентів щодо обраної ними кар'єри. Ці проблеми включають: 1) задоволеність вибором професії; 2) розуміння того, як задоволення змінюється від одного курсу до іншого з точки зору динаміки.

На формування задоволеності можуть впливати різні фактори, в тому числі соціальні.

Вивчаються різні галузі психології, в тому числі психологічна, психолого-педагогічна, диференціально-психологічна та статеві вікова.

По суті, питання професійної мотивації відносяться до ієрархії та системи мотивів, які формують погляд людини на свою професію - позитивний чи негативний [60].

На ефективність навчальних зусиль студента може вплинути його ставлення до обраної професії, а також колективне сприйняття своєї галузі. Цей аспект має суттєве значення для загального рівня їх професійної підготовки, роблячи його центром педагогічної та соціально-педагогічної психології. І навпаки, різні стратегії, технології та методики навчання, а також соціальні групи можуть впливати на ставлення людини до своєї професії.

Прагнення до творчості та можливості, які воно відкриває у професії, є ключовими факторами у вихованні творчого мислення для майбутніх професійних починань. Заохочення та розвиток творчості в різних формах

праці є життєво важливою складовою професійної освіти та навчання, оскільки стимулює потребу та здатність до професійної творчості. Виховання творчого ставлення до праці є необхідним для загального професійного розвитку людини.

На рівень задоволеності роботою впливають численні фактори, але його можна передбачити з певною часткою ймовірності. Точність таких прогнозів залежить від різноманітності методів, які використовуються для оцінки інтересів, схильностей, цінностей, установок і рис характеру індивіда.

Правильне визначення професійних інтересів і схильностей є вирішальним чинником задоволеності майбутньою роботою. Вибір професії, яка не відповідає інтересам людини, може бути спричинений зовнішніми факторами, такими як суспільний тиск, або внутрішніми факторами, такими як відсутність самосвідомості чи неповне розуміння вимог майбутніх професійних ролей.

У сфері педагогіки та психології виховання позитивного ставлення до своєї професії залишається актуальною проблемою з багатьма невирішеними питаннями. Враховуючи постійний розвиток професійних знань і потребу в постійній освіті та вдосконаленні, вирішення цього питання має велике значення. Це вимагає спільних зусиль учителів і психологів, починаючи від профорієнтації в школах і продовжуючи професійним навчанням. Разом вони повинні забезпечити компетентну психолого-педагогічну підтримку, щоб допомогти людям знайти своє покликання та зорієнтуватися на своєму кар'єрному шляху. Незважаючи на те, що це складне завдання, це важливе й почесне завдання, оскільки успішне його вирішення може запобігти тому, щоб професійний шлях людини став безцільним і непевним.

Навчально-пізнавальна діяльність учнів є складним поєднанням внутрішніх і зовнішніх мотивацій. Зовнішні фактори, такі як отримання нових знань, навичок і бажання спілкуватися з однолітками, відіграють певну роль у формуванні їхніх освітніх прагнень. Однак не всі зовнішні мотиви є позитивними, оскільки деякі учні можуть підходити до навчання як до

вимушеної поведінки або як до засобу досягнення соціального статусу. До негативних зовнішніх мотивацій також можна віднести бажання бути в центрі уваги або отримати заохочення.

Навчально-пізнавальна діяльність обумовлена внутрішніми мотивами, які можна поділити на дві окремі групи залежно від їх навчальної структури.

Мотиви до пізнавального навчання притаманні самому навчальному процесу і ґрунтуються на інтересах студентів до предмету, а також на їхній майбутній кар'єрі. Крім того, процес когнітивної діяльності відіграє ключову роль у підтвердженні їх самосвідомості в соціальній сфері.

В. Ковальов висуває два мотиваційні фактори, які спонукають до досягнення: прагнення до успіху та уникнення невдачі [35]. Це можуть бути безліч мотивів. Наприклад широкі соціальні мотиви (мотиви обов'язку перед країною, оточуючими людьми, батьками тощо); мотивація може бути зумовлена різними факторами, включаючи професійне зростання та успіх, вдосконалення, особистий інтерес і негативне підкріплення. Удосконалення професійних знань, умінь і навичок є важливими чинниками мотивації майбутніх професійних досягнень. Еґоїстичні мотиви, такі як бажання визнання, високих оцінок або престижного статусу серед однолітків, є іншими важливими мотиваційними факторами. І навпаки, такі негативні фактори, як уникнення конфліктів з учителями та друзями, служать негативним підкріпленням для учнів.

1.4. Особливості смисложиттєвих орієнтацій як чинника навчальної мотивації студентів

Численні наукові дослідження заглибились у важливість розуміння сенсу життя та його впливу на існування людини. Взаємодія між особистим і універсальним значенням є тим, що визначає нас як людей. Сенс життя – це не просто життєва мета, а психологічний феномен з унікальними характеристиками та етапами розвитку. Питання сенсу життя також пов'язане з індивідуальністю. Сенс життя різний у своїй багатогранності та

неоднозначності, залежно від різних віків і етапів життя людини. Вважається, що особистісний розвиток, відомий як індивідуальна система, відображає осмислене ставлення індивіда до соціальної реальності, формуючи мотиви його поведінки та впливаючи на кожен аспект його життя.

Психологічні дослідження часто підкреслюють важливість відчуття цілі життя, оскільки його відсутність може призвести до глибокого смутку. За даними К. Абульханової-Славської, «сенсом життя є цінність і водночас переживання цієї цінності людиною в процесі її виробництва, присвоєння чи реалізації». Це свідчить про те, що сенс життя охоплює три ключові елементи, а саме: цінність життя, те, як воно переживається, і як воно виробляється, присвоюється або реалізується [1].

Ціль – важлива складова у формуванні життєвої стратегії та плану дій.

Емоційне задоволення - це міра задоволеності людини своїм життям і емоційної наповненості.

Якість рішучості може бути потужною рушійною силою для людини, формуючи її готовність досягати своїх життєвих цілей. Однак, якщо його не направити належним чином, цей самий атрибут може стати руйнівним.

У даному науковому пошуку особливо інтригують дослідження В. Чудновського. Зокрема, Чудновський підкреслює важливість розрізнення адекватності та оптимальності як основних характеристик сенсу життя. Дослідник визначив такі показники адекватності сенсу життя:

В основу концепції «реалістичності» сенсу життя покладено уявлення про те, що сенс відповідає як об'єктивним умовам, необхідним для його актуалізації, так і особистісним здібностям людини.

Концепція «конструктивності» життя стосується його впливу на особистісний ріст і успіх людських починань, як позитивно, так і негативно.

В. Чудновський вважає, що «адекватність сенсу життя» є поєднанням «реалістичності» і «конструктивності», що ґрунтується на співвідношенні внутрішніх і зовнішніх факторів. Однак люди часто виходять за межі загальноприйнятих, максимізуючи свої здібності та досягаючи досконалості

в певних сферах, а також демонструючи свої унікальні особистості. Щоб охопити цей феномен, дослідники пропонують концепцію «оптимального сенсу життя», яка описує гармонійну структуру життєвих орієнтацій, які сприяють високому рівню успіху та емоційного комфорту. Такий підхід дозволяє людям повною мірою відчувати задоволення та задоволеність своїм життям [77].

Прагнення до осмисленого життя є глибоко особистим завданням. Кожна людина повинна усвідомити, визначити та окреслити сенс власного життя. Це ядро їхніх переконань, принципів і цілей, що керує всією їхньою життєвою діяльністю. Це прагнення не залежить від світогляду та поглядів людини.

Вибір шляху з метою є вирішальним аспектом життя людини. Іти проти нього або втрачати його з поля зору може призвести до внутрішнього сум'яття, морального занепаду і навіть фізичного погіршення. Змістовна життєва орієнтація передбачає ієрархію як важливих, так і другорядних цілей, а не обмеження однією, важливою метою. Психолог М. Боришевський у межах такої життєвої орієнтації виділяє шість підсистем: сенс життя, емоційна наповненість, визначення майбутніх цілей, задоволення від самореалізації, віра у свою здатність контролювати життєві події, контроль над власним життям [8].

Концепція осмисленої життєвої орієнтації є суб'єктивним аспектом ширшого сенсу життя. Обидва терміни актуальні для сучасного суспільства та освіти. «Орієнтація на осмислене життя» охоплює дії, які спрямовують індивіда шляхом використання життєво важливих ресурсів. Цей напрям є відображенням соціального та духовного існування людини, яке формується під впливом суспільства та системи освіти. Цінності та майбутні цілі людини є продуктом її унікальної концепції життя та конкретних умов, з якими вона стикається. Зрештою, сенс життя є визначальним фактором у формуванні осмисленої життєвої орієнтації особистості.

Теорія О. Леонтьєва стверджує, що вищі мотивації є основою осмисленої життєвої орієнтації, яка, отже, призводить до певних методів дій і маніпуляцій для досягнення поставленої мети [42].

Дослідження літературних джерел — як електронних, так і паперових — показало, що позитивне ставлення до своєї професії може сформуватися не лише на початку кар'єри, а й на більш пізніх етапах. Труднощі, стресові ситуації та невдачі, які виникли під час професійної діяльності, можуть спонукати людину переглянути своє бачення своєї роботи, що призведе до нової оцінки та свіжого погляду. Те, що колись було джерелом обов'язків, конфліктів і смутку, може перетворитися на джерело радості, самоповаги та сенсу. Таким чином, професійна діяльність і творчість можуть дати людині можливість реалізувати свій потенціал і досягти почуття самореалізації [48; 14].

На думку автора, смисложиттєві орієнтації людини зумовлюють наявність у неї життєвих цілей, відчуття можливості обирати власну долю і керувати нею, міру задоволення сутністю власної життєдіяльності та самореалізацією що в подальшому формує план дій на життя та мотивує до тих чи інших дій.

"Піраміда потреб" Абрахама Маслоу є зараз найбільш загальноновизнаною та використовуваною мотиваційною класифікацією. Він окреслює п'ять рівнів людських потреб, починаючи з базових фізіологічних потреб, просуваючись до потреб у безпеці, за якими йдуть потреби в любові та соціальній взаємодії, потім потреби в повазі та самоповазі і, нарешті, завершуються потребами в самореалізації. Як правило, коли людина задовольнила один рівень, вона прагне досягти наступного, вищого рівня.

А. Маслоу розробив всеосяжну структуру людських потреб, метою якої було встановлення зв'язків і пріоритетів між психологічними потребами. Пірамідальна структура поділяла потреби на дві категорії: фундаментальні, що забезпечують фізичне та психологічне благополуччя людини, і вищі, що залежать від задоволення цих базових потреб [49].

Для успішної адаптації вкрай важливо, щоб учні відповідали своїм фундаментальним вимогам.

Коли основні фізіологічні потреби та потреби в безпеці постійно задовольняються, люди відчують потреби вищого рівня, такі як особистісне зростання. Незважаючи на здатність виживати в складних обставинах, люди за своєю суттю спонукані шукати самореалізації та духовної реалізації.

Що стосується окремих людей, питання вибору мети життя, особливо в духовному та трансцендентному сенсі, залишається актуальним. Його ідентифікують як релігійне прагнення, яке перевершує природне існування і натомість виконується надприродною силою трансцендентності.

Щоб характер людини залишався стабільним, вона повинна володіти системою або «шаблоном орієнтації та поклоніння».

Згідно з Е. Фроммом, пошуки сенсу життя включають постійні зусилля знайти мету та узгодженість свого існування. Хоча людина не може вибирати, мати чи ні ідеали, вона може вибирати між різними ідеалами. Це включає в себе прийняття рішення між підпорядкуванням шкідливому впливу або прийняттям розуму та співчуття [71].

На думку Р. Фрейджера, відкриття сенсу є внутрішнім мотиватором і ключем до особистісного зростання. Він вважав, що сенс унікальний для кожної людини і служить основним рушієм розвитку особистості. Далі він стверджував, що самореалізація, а не самоактуалізація, є кінцевим результатом цього прагнення [72].

Як зазначалося раніше, одних тільки індивідуальних потреб недостатньо для швидкої активності. Хоча вони відіграють певну роль, інші фактори також сприяють виникненню специфічних мотивацій поведінки та дій. У створенні стимулів цей процес має місце.

Психіка людини складається з емоцій, інтелекту та особистої волі. Серед різних типів мотивації один визначається своїми енергійними, динамічними та цілеспрямованими атрибутами.

На думку вченого А. Маркова, мотив можна розглядати з двох сторін.

По-перше, його можна розглядати як фізичний або теоретичний «об'єкт», який спонукає до дії. По-друге, це можна розглядати як уявну картину залученої особи [48].

Якщо «мотив» тлумачити як думку або шлях, це було б неправильним припущенням. Але якщо під мотивом розуміти мету (виходячи з визначення «мотив-ціль» О.М. Леонтьєва), то стає можливим як досягти її, так і розпізнати в собі [42].

Психолог Є. Ільїн визначає мотив як психологічний спонукальний мотив, що лежить в основі вчинків людини. Водночас Г. Хекхаузен розрізняє мотив і потребу, вказуючи, що мотив є ціннісною диспозицією вищого порядку, яка розвивається в онтогенезі та соціалізації особистості. Важливо мати на увазі, що ці мотиви не є вродженими, а набуваються життєвим досвідом [25; 74].

Автори мають своє своєрідне трактування поняття мотиву, маючи на увазі низку психічних явищ. Сила мотивів індивіда стимулює його інтелектуальну допитливість і спонукає до розумового напруження. Мотиви можуть проявлятися в різних формах, включаючи, але не обмежуючись, психологічні, фізіологічні та соціальні потреби, а також інтереси, емоції, установки та ідеали.

Дослідження сфери мотивації є складною справою, особливо коли мова йде про її вивчення.

Бажання чогось одного не обов'язково призводить до відповідної поведінки, оскільки засоби досягнення бажаного результату однаково важливі. Без необхідних засобів мотиви самі по собі не можуть викликати дії. У тих випадках, коли умови роблять постановку цілей нездійсненною, мотив може навіть не матеріалізуватися в конкретну мету.

Згідно переконанням психологів мотивація дії залишається латентною, доки не буде встановлена мета. Ціль не тільки визначає курс дій, але й створює спонукування до її досягнення.

Основним процесом, який керує біологією, є механізм

кондиціонування. За своєю суттю він передбачає встановлення зв'язку між безумовним фактором і раніше нейтральним впливом, який потім набуває сили впливати на поведінку індивіда в майбутньому. Цей ефект залежить від двох факторів, які закладені в психіці людини:

Перший предмет має суттєву важливість, тоді як другий залишається тривіальним до певного моменту. Встановлюючи умовний зв'язок, можна змінити їх суб'єктивне ставлення до раніше нейтрального подразника. Цей психологічний механізм можна розглядати як передачу емоційного або мотиваційного значення новому впливу, що веде до зміни або розширення емоційного досвіду. У результаті зв'язків, що утворюються між двома впливами, психіка індивіда фіксується на новому змісті.

Процеси кондиціонування активуються значущим агентом, який викликає емоцію, що призводить до справжнього підкріплюючого впливу. Виникнення цієї події відбувається одночасно з емоцією.

Коли дві події взаємопов'язані, відбувається перемикання на новий сигнальний стимул, що гарантує емоційне сприйняття в майбутньому.

Процес мотиваційного перемикання передбачає багатогранний підхід до інтеграції нових мотиваційних установок з існуючими стимулами. Крім того, інтелект відкриває численні можливості для істотного прогресу та прогресу.

Об'єкти, потреби, почуття та досвід мають свої унікальні характеристики та можливості. Ці елементи, у свою чергу, можуть впливати один на одного.

Функція підсилення полягає в посиленні, що призводить до каскадного ефекту посилення за посиленням. Мотиваційну медитацію можна описати як акт перемикання емоцій.

Природний розвиток мотивації відбувається спонтанно, тоді як другий тип мотивації навмисно структурований і піддається впливу штучно викликаних емоцій, образів та ідей. Останні можуть варіюватися від конкретних до абстрактних і узагальнених. На відміну від природного

розвитку, непрямий розвиток базується на ідеальних моделях, подіях і ситуаціях, звільняючи його від обмежень часу і простору, щоб включити ширший спектр узагальнених образів, ідей і значень.

Крім мотиваційних переключень і опосередкування, в мотиваційній сфері особистості діє механізм, який називається мотиваційною фіксацією. Цей механізм призводить до виникнення «результативної валентності». Взаємодія емоційних переживань, таких як смуток, злиття або взаємне придушення, розкриває сутність мотиваційної фіксації.

Різноплановий підхід особистості до ситуації, людини чи дії є результатом ситуативної взаємодії та формування минулих мотивів, які закріпилися.

Поширеною формою мотиваційної фіксації є намір. Люди схильні уявляти себе в конкретній життєвій ситуації, відображеній в «образі світу», незалежно від того, думають вони про завтра, тиждень чи рік у майбутньому.

Наміри народжуються з бажання задовольнити наші основні потреби та жити відповідно до наших цінностей, які відповідають нашим життєвим ситуаціям. Ці наміри формуються в різних мотиваційних установках на реалії, з якими ми стикаємося, і тісно пов'язані з традиційним визначенням «мотивації».

Намір є значущим рушієм людської поведінки, яка динамічно взаємодіє, часто без усвідомлення суб'єктом. Намір можна класифікувати на три категорії за критерієм «мимовільне-довільне»:

1) мимовільне, яке виникає природно, без внутрішнього опору (наприклад, обмін інформацією чи придбання чогось);

2) вольове, що виникає внаслідок боротьби з потягами й усвідомлення необхідності певної поведінки (наприклад, присвятити день непривабливій справі);

3) спонтанне, що фіксується, безпосередньо реалізується, але все ще контролюється та санкціонується суб'єктом.

Наміри можна класифікувати за часовими рамками та сферами

самореалізації. Особлива увага приділяється намірам, що стосуються моральної поведінки. Це багатогранна конструкція, яка об'єднує мотиваційні, когнітивні та поведінкові фактори. Хоча навмисність моральної поведінки є помітною рисою, її оперативна підтримка також є важливою.

Особистість людини здійснює саморегуляцію шляхом зважування взаємодії зовнішніх і внутрішніх умов діяльності. Феномени мотиваційної сфери формуються основними ціннісними орієнтаціями та всеосяжною спрямованістю людини, які в кінцевому підсумку впливають на її саморегуляцію [17].

Процес саморегулювання мотивації передбачає врахування взаємодії потреб та інтересів при виборі між різними позиціями чи значеннями. Це досягається двома способами: через вольову поведінку, яка бореться з внутрішніми перешкодами для досягнення мети, і через досвід подолання внутрішніх конфліктів і протиріч.

Унікальна природа саморегуляції полягає в її здатності посилювати або послаблювати існуючі особисті мотиви і пов'язувати їх з іншими мотиваціями. У контексті моральної діяльності воля виступає суб'єктивно-енергетичною силою.

Мотиваційна регуляція передбачає зв'язок, здавалося б, неважливого, але обов'язкового мотиву із загальною мотивацією людини та встановлення мети для досягнення оптимальних результатів.

Ефективність саморегуляції в мотивації залежить від здатності суб'єкта точно сприймати й оцінювати фактори, що впливають на його поведінку та ситуацію.

Висновки до розділу 1

Вивчення навчальної мотивації студентів було проблемою, яку ми вирішували в цьому сегменті, і підхід був цілком теоретичним.

Успіх у діяльності значною мірою залежить від мотивації, під якою розуміють сукупність особистісних і ситуативних факторів, які спонукають

людину до активності. Це бажання самоствердитися і досягти високих результатів є вирішальним для досягнення успіху. Рівень мотивації визначає, наскільки людина має шанси досягти своїх цілей.

Чинників, які спонукають до мотивації індивіда, може бути багато, і чим більша кількість мотивів, тим більша ймовірність того, що людину спонукатимуть до дії. Чим більша її активність, тим більша ймовірність, що вона витратить додаткові зусилля.

Студентський вік є вирішальним періодом у житті особистості для соціального зростання та формування особистості. Саме в цей час людина отримує освіту в різних сферах і готується до кар'єри за обраною професією. Вони також вчаться справлятися з різними соціальними ролями та відточують свої навички для їх виконання. Цей життєвий етап є ключовим у загальному розвитку людини, становленні її як фахівця, громадського діяча та відповідального громадянина.

В теоретичному розділі було виокремлено що мотивація ділиться на внутрішню (життєві, цінності, інтереси, ідеали) та зовнішню мотивацію (оточуючий світ, батьки, друзі, вчителі).

Смисложиттєві орієнтації поєднують у собі духовну, рефлексивну, когнітивну та мотиваційну складові які входять до ціннісно-сміслової структури юнацького віку. До основних смисложиттєвих орієнтацій особистості студентського віку входять: дружні відносини, професійний та кар'єрний розвиток, створення сім'ї та романтичні відносини.

Одним з головних чинників розвитку смисложиттєвих орієнтацій у студентському віці являється зміна соціального середовища розвитку що зумовлює нові завдання самовизначення.

Також було виявлено що смисложиттєві орієнтації являються відправним пунктом у осмисленні життя особистістю що являє у собі структурізацію мотивів, ідеалів, життєвих принципів та цінностей зі способом їх досягнення до кінцевої мети. З смисложиттєвих орієнтацій формуються життєві цінності з них мотиви і далі мотивація.

РОЗДІЛ 2

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ

2.1. Організація та характеристика методів і методик дослідження

Коли мова заходить про емпіричні дані, варто зазначити, що багато студентів стикаються з академічними труднощами в підлітковому віці. Як правило, це не є відображенням їхніх інтелектуальних здібностей чи трудової етики, а скоріше різке зниження їхнього інтересу та мотивації до навчання. Щоб боротися з цим, важливо визначити свідомі та підсвідомі мотиватори, які впливають на навчання. Як показує теоретичний аналіз, в учнів підліткового віку відбувається зсув мотивації навчальної діяльності з поступовим зниженням навчальної мотивації. Крім того, ця зміна мотивів пронизує всю структуру мотивації навчання підлітків.

Дослідження має на меті оцінити рівень навчальної мотивації підлітків і спостерігати за тим, як розвиваються їхні мотиви навчальної діяльності протягом підліткового віку. Визначивши найбільш помітні мотиваційні фактори, можна визначити найбільш ефективний підхід впливу на мотиваційні сфери студентів.

Для того щоб дослідити мотиваційну сферу студентів потрібно розуміти від яких смисложиттєвих орієнтацій вони відштовхуються, тому що як було розглянуто у першому теоретичному розділі, смисложиттєві орієнтації являються першим кроком осмислення життя.

Для досягнення поставлених завдань були обрані саме такі методики:

1. Методика тест «Смисложиттєві орієнтації» Д. Леонтєва (СЖО).
2. Методика тест життєвих цінностей (МТЖЦ) В. Сопів, Л. Корпушина.
3. Методика «діагностики особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса».

4. Методика «діагностики особистості на мотивацію до уникнення невдач Т. Елерса»

5. Методика тест «Мотиви навчальної діяльності учнів» Б. Пашнев.

6. Авторська анкета для визначення чинників які впливають на мотиваційну сферу студентів.

Вибірку дослідження склали 32 студента Гайворонського політехнічного коледжу віком від 18 до 21 року, 15 хлопців та 17 дівчат.

Методика 1. Тест «Смисложиттєві орієнтації» Д. Леонтєва (СЖО).

Мета дослідження: визначення ціннісних та смисложиттєвих орієнтацій особистості.

Згідно з недавнім дослідженням, життя вважається цілеспрямованим, коли люди мають конкретні цілі, відчують задоволення від їх досягнення та вірять у свою здатність як ставити, так і реалізовувати реалістичні цілі. Прив'язана до часу частка цих елементів є вирішальною, причому вирішальну роль відіграють орієнтовані на майбутнє цілі, емоційне задоволення в теперішньому часі та досягнення в минулому часі. Ця основа дає можливість людям приймати обґрунтовані рішення, будь то вжиття дій або утримання від них, усе це ґрунтується на особистому розумінні сенсу життя [41].

Техніка психодіагностики (PSH) використовує семибальну рейтингову шкалу для оцінки дій, переживань і станів на основі їх значущості для респондента. Інструмент містить 20 шкал запитань, кожна з яких складається з пари альтернативних речень з ідентичним початком.

Оцінки тесту складаються з сукупного індексу, який оцінює загальне відчуття сенсу свого життя. Крім того, п'ять окремих субшкал вимірюють три життєві орієнтації та два виміри локусу контролю.

- «Цілі у житті»;
- «Процес життя або інтерес та емоційна насиченість життя»;
- «Результативність життя або задоволеність самореалізацією»;
- «Локус контролю – Я»;
- «Локус контролю – життя або керованість життям».

Характеристика шкал СЖО:

Поняття «цілі в житті» вказує на відчуття мети, коли людина має майбутні цілі, які забезпечують напрям, свідомість і часову перспективу її життя. Задоволеність життям визначається рівнем інтересу та емоційної насиченості. Це включає сприйняття життя як значущого та сповненого інтересу. Зміст шкали узгоджується з перспективою, що єдина мета життя — жити.

"Процес життя або інтерес і емоційна насиченість життя". Визначає задоволеність своїм життям в сьогоденні, сприйняття процесу свого життя як цікавого, емоційна насиченого й наповненого сенсом. Зміст цієї шкали співпадає з поданням про те, що єдиний сенс життя полягає в тому, щоб жити.

"Результативність життя або задоволеність самореалізацією" відноситься до оцінки цінності та значущості свого життєвого досвіду, включаючи задоволення, отримане від нього, а також відчуття продуктивності та цілеспрямованості, пов'язані з ним. Це може включати оцінку минулого досвіду та того, як він сприяв загальному відчуттю задоволення.

"Локус контролю – Я (Я – господар життя)" передбачає віру в те, що людина контролює власне життя. Ця віра дає людям можливість робити вибір відповідно до своїх цілей і цінностей і брати на себе відповідальність за події свого життя. По суті, це все про культивування сильної, впевненої самосвідомості.

"Локус контролю – життя або керованість життя» означає віру людини у свою здатність контролювати своє життя. Це включає свободу приймати рішення та діяти, а також віру в те, що їх життя знаходиться під їхнім свідомим контролем.

Три важливі життєві чинники, які формують світогляд людини, – це майбутні цілі, теперішнє насичення та задоволення від минулої самореалізації. Решта два фактори представляють внутрішній локус

контролю та відображають віру індивіда в можливість контролю та його здатність здійснювати його.

Методика 2. Тест життєвих цінностей (МТЖЦ) В. Сопів, Л. Карпушина.

Мета дослідження: визначити мотиваційно-ціннісну структуру особистості.

Тест життєвих цінностей (МТЖЦ) визначає мотиваційно-ціннісну структури особистості, служить для діагностики основних життєвих цінностей людини.

Визначення цінності: під поняттям життєва цінність розуміється відношення суб'єкта до явища, життєвому фактом, об'єкту і суб'єкту, і визнання його як важливого, що має життєву важливість.

Список життєвих цінностей, діагностованих МТЖЦ:

1. Розвиток себе, пізнання своїх індивідуальних особливостей, постійний розвиток своїх здібностей і інших особистісних характеристик.
2. Духовне задоволення, керівництво морально-етичними принципами, перевага духовних потреб над матеріальними.
3. Креативність, реалізація своїх творчих можливостей, прагнення змінювати навколишню дійсність.
4. Активні соціальні контакти, встановлення сприятливих відносин в різних сферах соціальної взаємодії, розширення своїх міжособистісних зв'язків, реалізація своєї соціальної ролі.
5. Власний престиж, завоювання свого визнання в суспільстві шляхом проходження певним соціальним вимогам.
6. Високе матеріальне становище, звернення до чинників матеріального благополуччя як головному сенсу існування.
7. Досягнення, постановка і рішення певних життєвих завдань як головних життєвих чинників.

8. Збереження власної індивідуальності, переважання власних думок, поглядів, переконань над загальноприйнятими, захист своєї неповторності і незалежності.

Термінальні або життєві цінності реалізуються по-різному, в різних життєвих сферах. Під життєвою сферою розуміється соціальна сфера, де здійснюється діяльність людини. Значимість тієї чи іншої життєвої сфери для різних людей неоднакова. Перелік розглянутих в методиці життєвих сфер:

1. Сфера професійного життя.
2. Сфера освіти.
3. Сфера сімейного життя.
4. Сфера громадської активності.
5. Сфера захоплень.
6. Сфера фізичної активності.

Методика 3. «Діагностики особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса».

Мета дослідження: вивчити мотивацію для досягнення успіху.

Свою діагностику особистості Т. Елерс почав з дослідження мотивації успіху. Він стверджував, що люди, основною мотивацією яких є успіх, як правило, уникають ситуацій високого ризику та обирають сценарії середнього або низького ризику. Як правило, ці особистості мають скромні сподівання на успіх, але вони невпинно працюють над його досягненням, демонструючи непохитну відданість своїм цілям [51].

У середині 1900-х років Д. Макклелланд був піонером у дослідженні мотивації досягнення, використовуючи широко визнаний тематичний апперцептивний тест для виявлення характерних особистих варіацій у її прояві [46].

У віці від трьох до тринадцяти років у людей розвиваються ключові алгоритми поведінки, які допомагають їм досягати успіху та уникати невдач під час вирішення проблем.

Метод Т. Елерса для аналізу особистості та її співвідношення з прагненням до успіху включає опитувальник, розроблений спеціально для цієї мети.

Тест Елерса, досліджений Х. Хекхаузенем, розкриває три основні мотиваційні чинники, які формують зв'язок між діловою активністю та мотивацією досягнення. Тест підкреслює сприйняття індивідуумом ймовірності особистих перемог і складності поставленого завдання, а також важливість завдання і бажання підвищити самооцінку. Крім того, тест досліджує схильність людини приписувати відповідальність за успіх і невдачу собі, іншим або зовнішнім обставинах [74].

Д. Макклелланд вважає, що освіта може сприяти розвитку мотивації досягнень навіть у зрілому віці. Л. Джуелл підтримує цю ідею і додає, що досвід пожинання плодів своїх досягнень у роботі також може сприяти розвитку цього типу мотивації [46; 18].

Для сприяння ефективній мотивації досягнень необхідна система стосунків, позначена справжньою співпрацею. Ця система повинна надавати пріоритет гармонійному поєднанню неруйнівного тиску, наприклад позитивного підкріплення для успіху та підтримки, яка не принижує у часи невдачі. Ці елементи мають вирішальне значення для природного і конструктивного розвитку мотивації.

Методика 4. «Діагностика мотивації до уникнення невдач Т. Елерса».

Мета дослідження: виявити мотивацію до уникнення невдач.

Згідно з дослідженням Д. Макклелланда, особи, які володіють високим почуттям самозахисту, зокрема страхом нещасних випадків, схильні стикатися з більш несприятливими ситуаціями, ніж ті, хто має більший драйв до успіху. Дослідження також показали, що люди, які відчувають страх перед невдачею (також високий рівень самозахисту), схильні занадто мало або занадто багато ризикувати, коли невдача не становить загрози для їхнього престижу. Крім

того вчений припускає, що три фактори визначають позицію людини щодо захисної поведінки на робочому місці [46]:

1. Передбачуваний рівень ризику.
2. Основна мотивація.
3. Відчуття професійної невдачі.

Мотивація захисної поведінки посилюється двома факторами: по-перше, коли людина може досягти своїх цілей, не піддаючи собі небезпеки, і по-друге, коли ризикована поведінка може призвести до нещасного випадку. І навпаки, коли ризикована особа вдається безпечно досягти своїх цілей, це послаблює її ставлення до захисту, зменшуючи її мотивацію уникати невдачі.

Методика 5. Анкета «Мотиви навчальної діяльності учнів» Б. Пашнєв.

Анкета дає змогу методом парних виборів вивчити ставлення учнів до восьми основних мотивів навчальної діяльності. Вона складається з 28 пунктів, кожний з яких містить пари тверджень, які відображають зміст двох із восьми мотивів навчальної діяльності. Анкета сконструйована так, щоб можна було співвідносити вісім основних мотивів навчальної діяльності та виявляти мотиви, яким віддають перевагу учні.

Кожен мотив у анкеті позначений літерою алфавіту:

А – мотив зовнішнього примусу, уникання покарання;

Б – соціально орієнтований мотив обов'язку й відповідальності;

В – пізнавальний мотив;

Г – мотив престижу;

Д – мотив матеріального добробуту;

Е – мотив отримання інформації;

Ж – мотив досягнення успіху;

З – мотив орієнтації на соціально залежну поведінку.

Методика 6. Авторська анкета для визначення чинників які впливають на мотивацію студентів.

Мета дослідження: виявити які чинники впливають на мотивацію студентів.

При створенні цієї методики автор керувався власним досвідом, думкою знайомих які вже вивчалися та отримали професію, теоретичною інформацією яку розглядали у першому розділі цієї роботи. В анкету входять основні смисложиттєві чинники які можуть впливати на навчальну мотивацію а саме: зовнішні (думка батьків та близького кола оточення, думка яку трактує соціум і т.д); матеріальні (грошове забезпечення, забезпечення себе усіма матеріальними цінностями такими як: житло, автомобіль і т.д); статусні (висока посада на майбутній роботі, можливо відкриття власної компанії і т.д); внутрішні (власні мрії, моральні принципи, ідеали та цілі).

Анкета складається з 24 питань (Додаток Е) на які потрібно відповісти «так» або «ні», де кожне питання відноситься до однієї з груп чинників вказаних вище.

Дослідження проводилось у один день у Гайворонському політехнічному коледжі у одному з кабінетів, методики були представлені респондентам у тій послідовності в якій вони описані вище, дослідження займало близько 2-х годин, після опитування відповіді були інтерпретовані згідно ключів до методик.

2.2. Результати та інтерпретація емпіричного дослідження

Результат за методикою тест «Смисложиттєві орієнтації» Д. Леонтєва (СЖО).

Студентам було запропоновано пари протележних тверджень (Додаток А). Завданням респондентів було вибрати твердження яке на їхню думку більше відповідає дійсності та відзначити цифру 1,2,3, залежно від того на скільки вони упевнені у виборі (або 0, якщо обидва твердження вірні).

Результати дослідження представлені нижче у таблиці 2.1

Отримані середні бали за методикою « Смысложиттєві орієнтації »

Шкала	Середній бал	Стандартне відхилення
Цілі у житті	27,2	3,4
Процес життя	29,4	4,2
Результат життя	25,3	3,1
Локус контролю -Я	31,4	5,2
Локус контролю «Життя»	25,5	2,7
Загальний показник усвідомлення життя	93,7	9,4

За цією методикою можна виділити що найбільший середній бал у студентів у шкалі «локус контролю – Я», ця шкала відповідає за внутрішній локус контролю, це свідчить про те що більшість студентів бачать себе як сильну особистість, яка має свободу вибору, вони впевнені в собі та впевнені у тому що гідні побудувати своє життя у відповідності зі своїми цілями і уявленням про його сенс.

Високі бали у шкалі «процес життя» свідчать про те що студенти звикли жити сьогоднішнім днем.

Третє місце за балами займає шкала «цілі у житті», ця шкала характеризує наявність у студентів цілей у житті, можна сказати що більшість студентів мають цілі у житті але вибирають жити сьогоднішнім днем та поки що не беруть на себе відповідальність за реалізацію цих цілей.

Найменше балів у шкалах «результат життя» та «локус контролю Життя», може свідчити про те що є випадки незадоволеності прожитим життям та те що безглуздо щось загадувати на майбутнє.

Резальтат за матодикою тест життєвих цінностей (МТЖЦ) В. Сопів, Л. Карпушина.

Отримані середні бали за методикою (МТЖЦ)

Шкали методики (види життєвих цінностей)	Середній бал	Стандартне відхилення
Розвиток себе	43,2	4,7
Духовне задоволення	28,3	3,2
Креативність	32,4	3,6
Активні соціальні контакти	36,1	3,9
Власний престиж	47,2	5,3
Високе матеріальне становище	43,6	4,8
Досягнення	42,7	4,6
Збереження власної індивідуальності	35,5	3,7

Тож за отриманими середніми балами стосовно даної методики можна сказати що найвищі бали отриманні за цінностями власного престижу, розвитку себе, високого матеріального становища та досягнення, важливо підмітити що цінності високого матеріального становища значно перевищують цінності духовного задоволення, це свідчить про те що матеріальні потреби переважають над духовними та те що студенти виокремлюють чинник матеріального благополуччя як головний сенсу існування, це може свідчити про те що для студентів важливо мати престижну та високооплачувану професію, студенти прагнуть розвивати себе для досягнень у житті. Трішки менш важливими цінностями у опитуваних є креативність, активні соціальні контакти та збереження власної індивідуальності.

Результат за методикою «Діагностики особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса».

Студентам було запропоновано 41 питання (Додаток В), на кожне з них потрібно дати відповідь «так» або «ні».

За цією методикою було виявлено рівень мотивації у студентів.

Результат дослідження показав:

Низький рівень – у 4 студентів;

Середній рівень – у 16 студентів;

Високий рівень – у 7 студентів;

Дуже високий рівень – у 5 студентів.

Низький рівень мотивації було виявлено у 4-х студентів, але це не означає що ці студенти взагалі не вмотивовані на досягнення успіху, на їх низький рівень мотивації може впливати безліч факторів як зовнішніх (батьки, друзі, вчителі чи навколишнє середовище) так і внутрішніх факторів (боязнь до невдач). Психолог В. Вілюнас у своїх працях відмічав, що в мотивації досягнення існує дві тенденції – прагнення до успіху та прагнення до уникнення невдач. Якщо домінує тенденція уникати невдачі студент схильний нічого не робити[12].

Середній рівень вмотивованості виявлено у 16 студентів, це говорить про те що вони надають перевагу завданням середньої тяжкості або трохи вище середньої тяжкості.

Вони мають упевненість в успішному результаті задуманого, їм властивий пошук нової інформації для підігрівання думки про свій успіх, вони рішуче діють в незвичних ситуаціях, відповідальні, наполегливі при досягненні поставлених задач, вони адекватно сприймають невдачі. Ці критерії також властиві для групи у яких високий рівень мотивації вони беруться як за важкі так і за легкі задачі, але у них може спостерігатися більш тяжке сприйняття невдачі.

Особи в яких виявлено дуже високий рівень мотивації характеризуються наполегливістю, схильність до постановки віддалених цілей, якщо є якісь невдачі спостерігається незадоволеність результатом, вони не беруться за легкі завдання, для таких осіб головне в житті – отримання позитивних емоцій внаслідок досягнення високих цілей.

Якщо проводити паралелі саме у групи осіб з низьким рівнем мотивації найнижчі бали у шкалах «результат життя» та «локус контролю життя» порівняння розглянемо нижче.

Методику «Діагностики особистості на мотивацію до успіху» радять проводити з методикою «Діагностика мотивації до уникнення невдач» тому було вирішено провести дослідження за допомогою цієї методики.

Результат за методикою Т. Елерса «Діагностика мотивації до уникнення невдач».

Студентам було запропоновано список з 30 колонок по три слова (Додаток Г), у кожному рядку потрібно було вибрати тільки одне з трьох слів, яке на думку студента найточніше характеризує його.

Результат такий:

Низька мотивація до уникнення невдач (самозахисту) – 4 студента;

Середній рівень мотивації до уникнення невдач – 19 студентів;

Високий рівень мотивації до уникнення невдач – 6 студентів;

Дуже високий рівень мотивації до уникнення невдач – 3 студента.

Студентам з низькою мотивацією до уникнення невдач притаманний високий та занадто високий рівень мотивації до успіху.

Майже всі студенти у кого середній рівень мотивації до уникнення невдач мають середній або високий рівень мотивації до успіху.

Студенти з дуже високим рівнем мотивації до уникнення невдач мають середній або низький рівень мотивації до успіху, маючи невдалий досвід при невдачах переживаючи при цьому негативні емоції, відчуваючи певне пригнічення, спрямовують свої сили на уникнення та повторення таких ситуацій, вони мають схильність до використання усіх своїх захисних механізмів, дуже часто не використовують свій потенціал, легко можуть відмовитись від поставлених перед собою цілей, стараються не братися за складні завдання, а така невпевненість та втрата інтересу по відношенню до досягнення цілей впливає на реалізацію в професійному та особистісному житті.

Результат за методикою анкета «Мотиви навчальної діяльності учнів» Б. Пашнєв.

Студентам було представлено пари тверджень (Додаток Д) у вигляді запитань, потрібно було вибрати з кожної пари саме те запитання яке найточніше на думку студента відображає його бажання навчатись. Результат дослідження представлений у рис. 2.1.

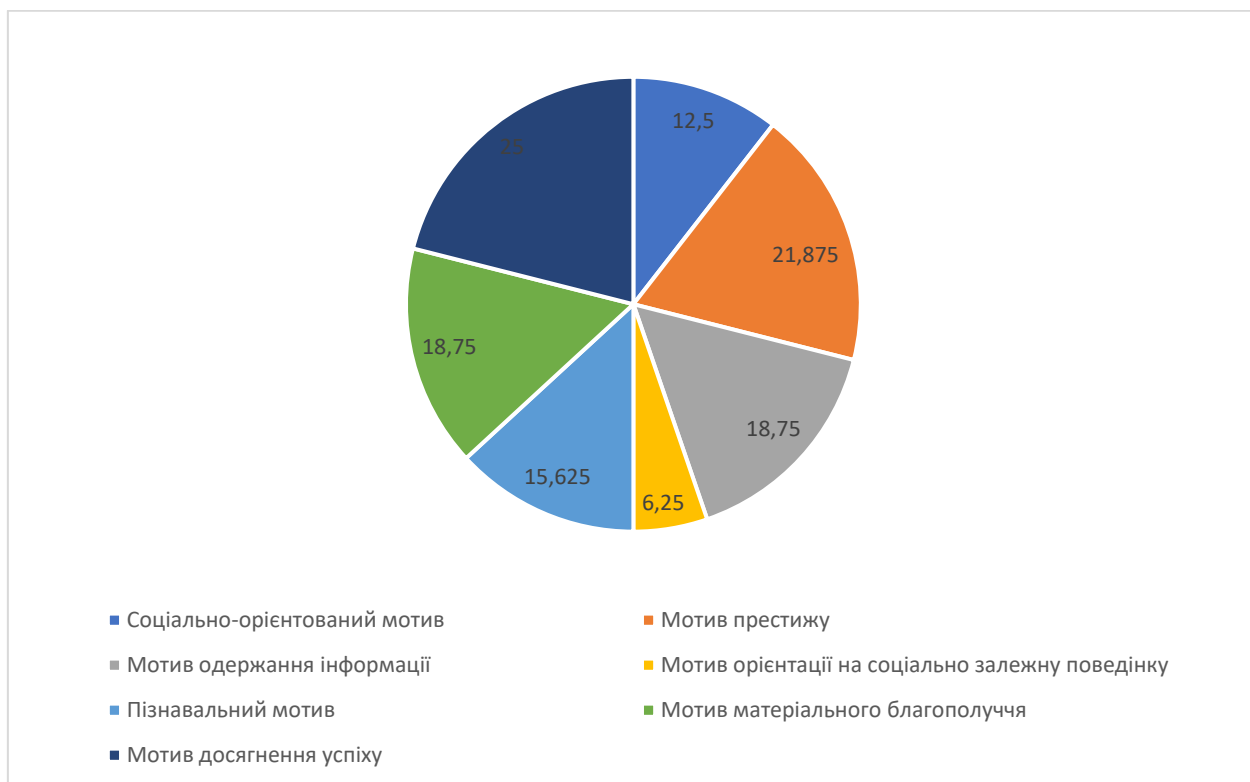

Рис 2.1. Результат дослідження за методикою Б. Пашнєв «Мотиви навчальної діяльності учнів»

Як можна побачити у опитуваних студентів переважає мотив досягнення успіху (25 %), на другому місці мотив престижу (21,8%), майже однаково важливі мотив одержання інформації (18,7) та мотив матеріального благополуччя (18,7), пізнавальний мотив (15,6%), соціально орієнтований мотив (12,5%), та мотив орієнтації на соціально залежну поведінку (6,2%). За отриманими даними можемо зробити висновок що опитувані студенти націлені на досягнення успіху у своїх починаннях, не менш важливим студенти вважають мотив престижу що відноситься до нейтральних зовнішніх мотивів.

Результат дослідження за авторською анкетною для виявлення чинників які впливають на навчальну мотивацію.

Студентам було представлено анкета з 24-х питань на які потрібно було відповісти «так» або «ні», результат представлений у діаграмі (рис 2.2)

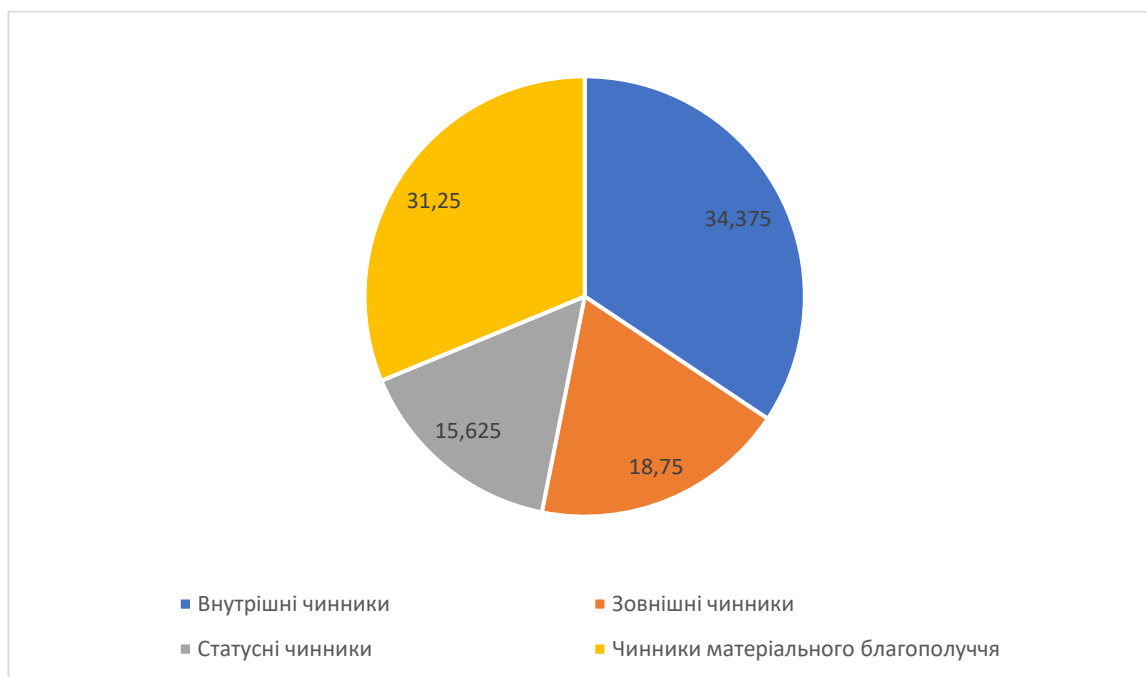

Рис. 2.2 Отримані результати за авторською анкетною

На діаграмі можна побачити що у опитуваних студентів майже всі чинники в рівній ступені важливості, найбільший відсоток набрали внутрішні чинники (34,375%), сучасні студенти звикли керуватися своїми внутрішніми цілями та ідеалами, також в сучасному суспільстві більшість людей надають перевагу матеріальному благополуччю (31,25%), дуже малий відсоток населення згоджується працювати на роботі де маленька заробітня платня навіть якщо це робота всього їхнього життя. На третьому місці чинники зовнішні (18,75%), тобто студентам немало важливий фактор навколишнього оточення, думки батька та близьких людей. На останньому місці це статусні чинники (15,625%), тобто питання престижу, студентам також не мало важливо яку ланку вони займають у соціумі.

Для того щоб вивчити питання впливу смисложиттєвих орієнтацій на навчальну мотивацію студентів з різних боків, групу респондентів було розділено за двома параметрами: за віком (1 курс та 4 курс) та гендерними відмінностями (хлопці та дівчата).

За методикою «Смисложиттєві орієнтації» було отримано такі дані (рис 2.3).

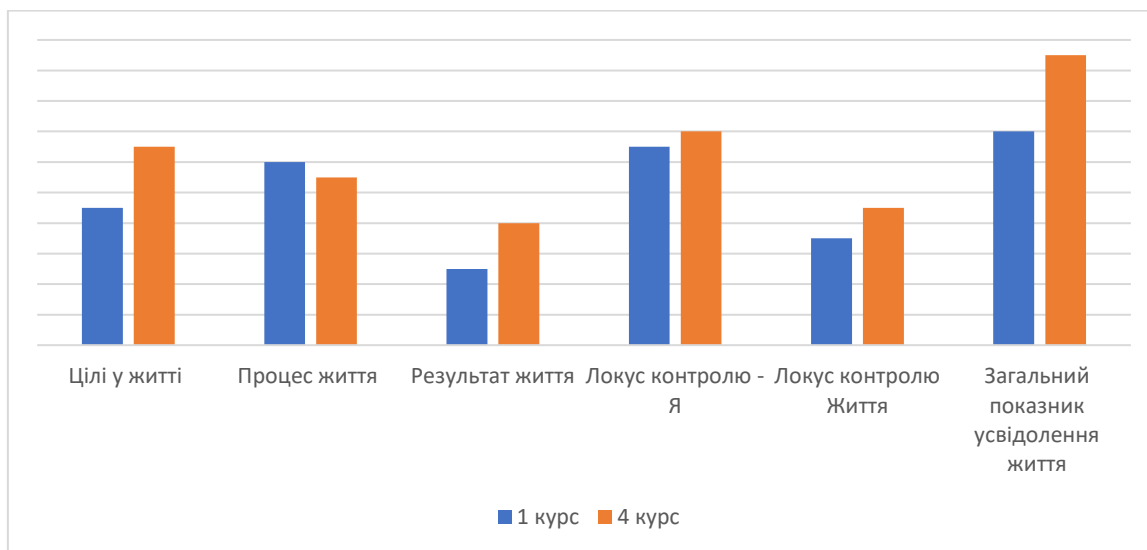

Рис. 2.3 Результат розподілу даних за віком, за методикою «СЖО»

У студентів які навчаються на першому курсі середні бали вищі ніж у студентів на четвертому курсу у субшкалі «Процес життя» ймовірно це через те що вони тільки закінчили школу, поступили в Університет та для них це все в новинку тому вони надають перевагу процесу проживання життя ніж результату, вони націлені на отримання приємних емоцій від навчання, спілкування з друзями, отримання нової інформації, у них поки що цілі закінчуються у межах університету, на першому курсі студенти також мають життєві цілі але поки що вони стараються адаптуватися та не загадують наперед.

У студентів на четвертому курсі переважають бали у таких субшкалах як «цілі життя», «результат життя», «локус контролю – Я», «локус контролю Життя» та у них чуттєво більший загальний показник усвідомлення життя, це

може говорити про те що на 4 курсі у студентів появляється більше розуміння того чого вони хочуть від життя, вони упевнені у собі та своїх цілях та в них є розуміння як їх досягати, перед ними стоїть зміна середовища у вільне життя, питання майбутньої професії забезпечення себе та своїх потреб, про що і свідчать їх смисложиттєві орієнтації.

Для того щоб розглянути питання смисложиттєвих орієнтацій під різним кутом, отримані дані були розподілені також за гендерними відмінностями, отриманий результат представлений далі (рис. 2.4).

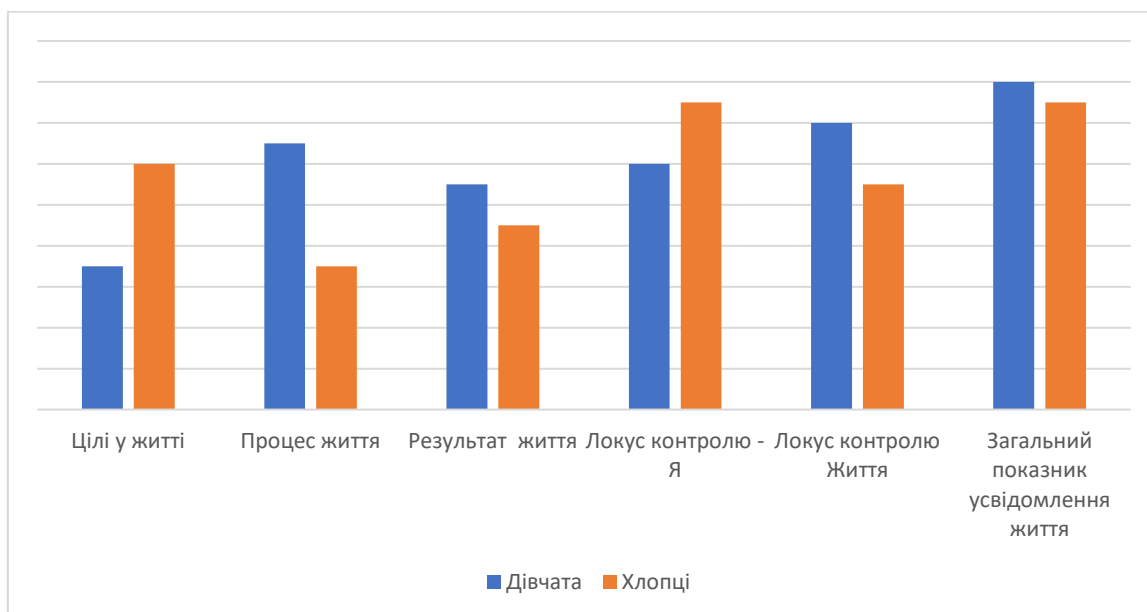

Рис. 2.4 Результат розподілу отриманих результатів за статтю, за методикою «СЖО»

Можна побачити що у дівчат бали переважають у таких субшкалах як «процес життя», «результат життя», «локус контролю – життя» та в них більший загальний показник усвідомлення життя, а у хлопців бали переважають у субшкалах «цілі у житті» та «локус контролю – Я». За отриманим результатом розподілу можна сказати дівчата більш так би мовити «духовні» для них важливий більше процес проживання життя ніж сам результат, вони готові відати всю себе навчанню, роботі, сім'ї навіть якщо це йде всупереч цілям, хлопці ж навпаки більш зосереджені на цілях та будуть йти до неї навіть якщо процес буде їм не подобатись, але у хлопців значно

переважає показник «локус контролю – Я» що дає змогу стверджувати що хлопці більш впевнені в собі та своїх вчинках.

На (рис 2.5) представлений розподіл отриманих даних по методиці МТЖЦ за віком, і ми можемо розглянути як з віком змінюються життєві цінності, та з ними й мотивація. У студентів на першому курсі пріоритетні життєві цінності які відповідають за духовне задоволення, отримання нової інформації, активні соціальні контакти, креативність. Що свідчить про те що студенти на першому курсі тільки поступивши в Університет націлені на досягнення успіху у новому середовищі, для них важливо вистроїти активні соціальні контакти з новими одногрупниками та викладачами.

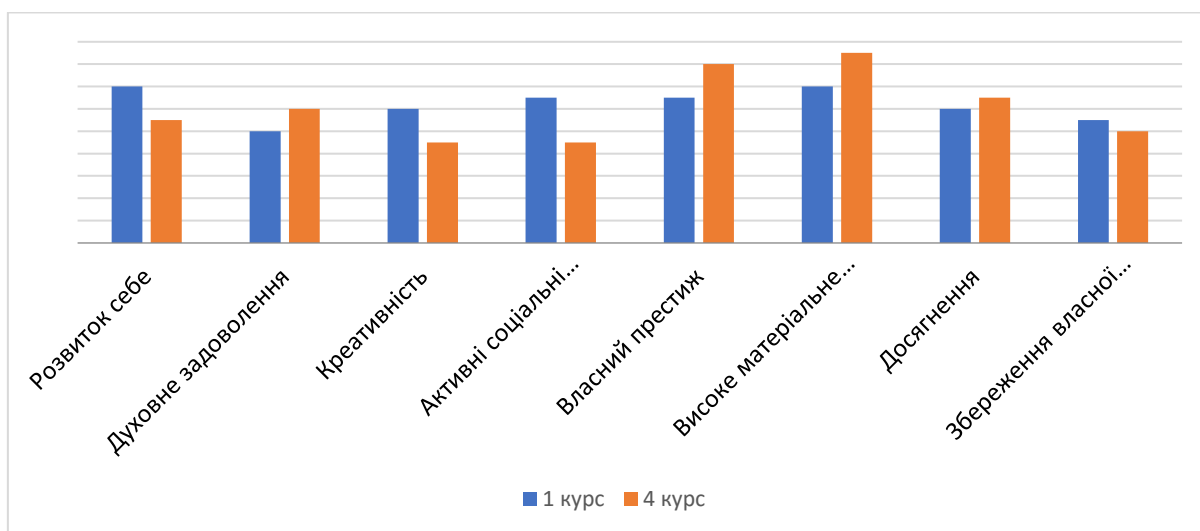

Рис. 2.5 Результат розподілу отриманих даних за віком, за методикою (МТЖЦ)

На першому курсі у студентів переважають такі цінності як «розвиток себе», «креативність», «активні соціальні контакти», та «збереження власної індивідуальності» це також може свідчити як і за результатами методики «Смисложиттєві орієнтації» про те що на першому курсі у студентів в пріоритеті ще соціальні контакти в них інші цілі ніж на 4 курсі. Студентам на четвертому курсі от-от доведеться йти так би мовити у «вільне плавання», про що і свідчать дані результати, міняються цінності, духовне задоволення, креативність, активні соціальні контакти відходять на інший план.

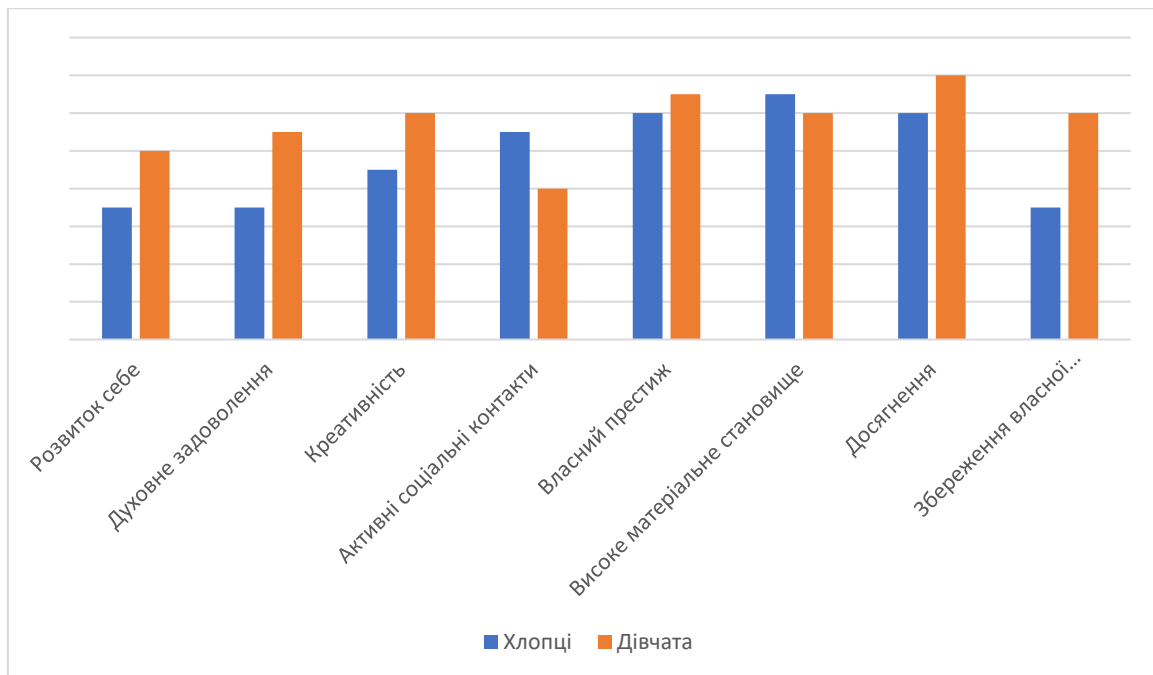

Рис. 2.6 Результат розподілу даних за статтю, за методикою «МТЖЦ»

За результатами методики «Тест життєвих цінностей» у дівчат в пріоритеті такі цінності як розвиток себе, духовне задоволення, креативність, власний престиж, досягнення та збереження власної індивідуальності, натомість у хлопців переважають такі цінності як активні соціальні контакти, високе матеріальне становище.

За розподілом результатів за методикою «Діагностика особистості на мотивацію до успіху» на першому курсі більше осіб мають низький рівень мотивації ніж на четвертому, та в той самий час більше осіб на першому курсі мають високий рівень мотивації ніж на четвертому. Низький рівень мотивації спостерігається більше у хлопців ніж у дівчат.

За результатами «Діагностики мотивації до уникнення невдач» виходить що на першому курсі більше осіб мають низьку мотивацію до самозахисту. На четвертому курсі спостерігається більш «стандартна» ситуація, осіб з дуже високою мотивацією до уникнення невдач взагалі немає.

Якщо розглядати за гендерними відмінностями то цікаво те що дуже високий рівень мотивації до уникнення невдач переважає у дівчат, це можна

об'яснити тим що дівчата більш емоційно переживають невдачі, можливо втрату престижу, у хлопців як правило зіткнення з невдачами відбувається більш спокійно.

Далі розглянемо розподіл за методикою «мотиви навчальної діяльності учнів» (рис 2.7).

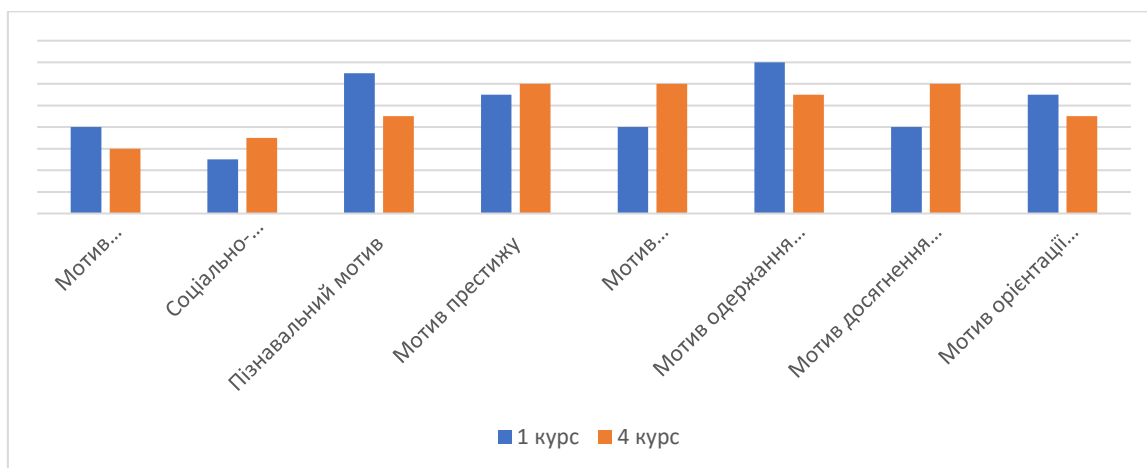

Рис. 2.7 Результат розподілу отриманих даних за методикою **Б. Пашнєв «Мотиви навчальної діяльності» (за віком)**

У студентів які навчаються на першому курсі на навчальну діяльність впливають такі мотиви як пізнавальний мотив, мотив одержання інформації, мотив орієнтації на соціальну поведінку, що вже втретє підкріплює теорію про те що на першому курсі учні які тільки закінчили школу та змінили своє навколишнє середовище орієнтуються на адаптацію на новому місці у якості студента. На четвертому курсі ситуація міняється на їхню навчальну діяльність вже впливають інші мотиви такі як: мотив престижу, мотив матеріального благополуччя та мотив досягнення успіху.

Розглядаючи питання мотивів навчальної діяльності можна побачити що у дівчат значно переважають мотиви які орієнтовані на соціум тобто мотив орієнтації на соціально залежну поведінку та соціально – орієнтований мотив, дівчата потребують у одержанні нової інформації більше ніж хлопці, мотив досягнення успіху однаковий що у хлопців що у дівчат.

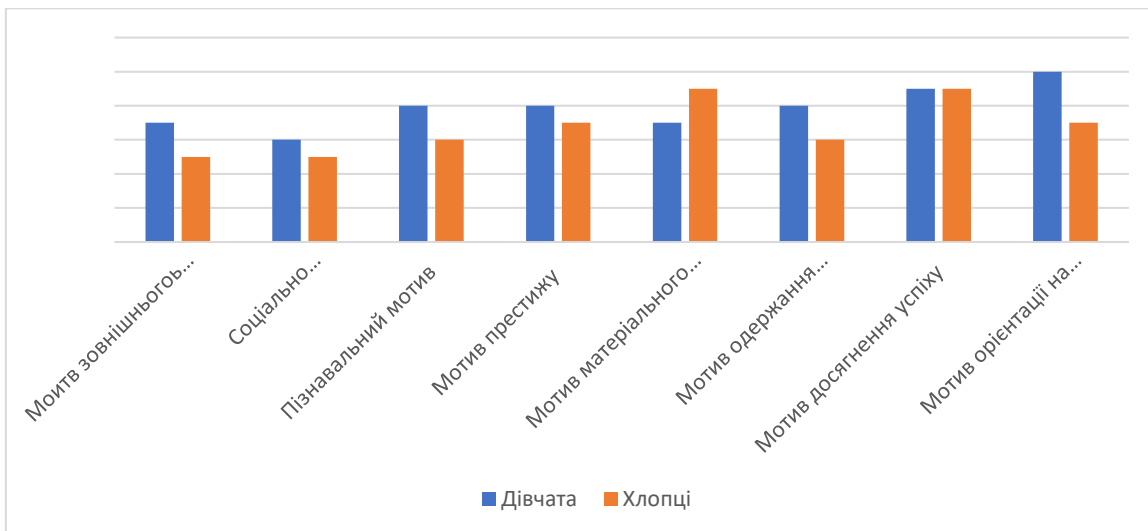

Рис. 2.8. Результат розподілу отриманих даних за методикою Б. Пашнев «Мотиви навчальної діяльності учнів» (за статтю)

Результат розподілу за авторською анкетною показав те як вже спостерігали раніше що з віком змінюються життєві цінності, власні переконання, з ними змінюється й мотивація. Вже в котрий раз підкреслюється теорія про те що на першому курсі у студентів на мотивацію впливають такі чинники як адаптація у новому середовищі, прагнення до отримання та засвоєння нової інформації, соціальна адаптація у новому колі незнайомих людей, на них ще досі мають вплив батьки, на них мають більший вплив зовнішні чинники ніж внутрішні. На четвертому курсі ситуація така сама як і в попередніх дослідженнях, перевищують матеріальні чинники та внутрішні.

Висновки до розділу 2

Аналізуючи результати тесту «Смисложиттєві орієнтації» Д. Леонтєва було виявлено що у більшості студентів переважає «локус контролю – Я» що відповідає за внутрішню впевненість у собі та своїх діях, також високі середні бали було зафіксовану у шкалі «процес життя» що свідчить про те що студенти звикли жити сьогоднішнім днем.

За результатами тесту життєвих цінностей можна виділити що у студентів переважають життєві цінності такі як власний престиж, високе матеріальне становище над духовними цінностями.

За методикою «Дагностика особистості на мотивацію до успіху» було встановлено що у більшості студентів переважає середній та високий рівень мотивації до успіху та середній та високий рівень мотивації до уникнення невдач, також було виявлено декілька студентів з низькою мотивацією до успіху та дуже високою мотивацією до уникнення невдач.

За методикою «Мотиви навчальної діяльності» було встановлено що у студентів домінують мотиви такі як мотив досягнення успіху, мотив престижу та матеріального благополуччя.

За результатами авторської анкети було виявлено що у більшості опитуваних студентів на навчальну мотивацію впливають матеріальні чинники та внутрішні.

З метою дослідження питання смисложиттєвих орієнтацій як чинника навчальної мотивації з різних боків, опитуваних було розбито на дві умовні групи за віком (1 курс, 4 курс) та за статтю (хлопці, дівчата).

В ході дослідження було виявлено що у студентів на першому більше переважають Смесложиттєві орієнтації такі як «процес життя» та «локус контролю Життя», також переважають такі життєві цінності як розвиток себе, креативність та активні соціально контакти, також було встановлено що на першому курсі більше студентів мають дуже високу мотивацію до успіху та середню мотивацію до уникнення невдач. На четвертому курсі переважають такі Смесложиттєві орієнтації як «цілі у житті» та «результат життя» також переважають такі життєві цінності як високе матеріальне становище та досягнення.

У ході порівняння отриманих результатів за статтю також можна виділити що у дівчат переважають смисложиттєві орієнтації такі як «процес життя» та «результат життя» вони керуються такими життєвими цінностями як розвиток себе, креативність, духовне задоволення, також було встановлено

що дівчата у навчальній діяльності керуються таким мотивами як соціально – орієнтований мотив, мотив одержання інформації, хлопці більш практичні вони керуються мотивами матеріального благополуччя та досягнення успіху, у хлопців переважають смисложиттєві орієнтації такі як «цілі у житті» та «локус контролю – Я».

Підбиваючи підсумки другого розділу можна стверджувати що з віком змінюється життєві цінності, смисложиттєві орієнтації та з ними змінюється й мотивація та її рівень прояву. Мотивація на пряму залежить від смисложиттєвих орієнтацій.

РОЗДІЛ 3

РОЗРОБКА РЕКОМЕНДАЦІЙ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ СМИСЛОЖИТЄВИХ ОРІЄНТАЦІЙ ТА НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ

3.1 Заходи корекції смисложиттєвих орієнтацій

Вивчивши результати дослідження, наведені в попередньому розділі, стає очевидним, що рівень розвитку смисложиттєвих орієнтацій опитаних респондентів на даний момент є недостатнім. У підсумку в цьому розділі викладено програму, спрямовану на побудову значущих життєвих орієнтацій, і надано рекомендації щодо посилення навчальної мотивації.

Створена програма акцентує увагу на наданні психолого-педагогічної підтримки студентам, головною метою якої є вирішення питань, що стосуються їхнього особистісного розвитку.

Поняття «психолого-педагогічний супровід» науковці розцінюють як:

Структура професійної системи діяльності спрямована на створення сприятливих соціально-психологічних умов для успішного навчання та психологічного зростання.

Методи, які використовуються для забезпечення співпраці педагогів, психологів, соціальних і медичних працівників, спрямовані на збереження максимальної свободи та відповідальності суб'єкта розвитку при виборі ефективного вирішення життєвої проблеми.

Професійна діяльність педагога-психолога спрямована на формування позитивних стосунків між учнями та дорослими в навчальному закладі, а також на сприяння психологічному та розумовому розвитку учнів.

Створення середовища соціально-педагогічного характеру має вирішальне значення для створення необхідних умов для формування особистості учня як активного учасника навчально-виховного процесу.

А. Бугрименко вважає, що супровід навчально-виховного процесу з психолого-педагогічної позиції включає в себе [9]:

1. Першим кроком у вирішенні будь-якої проблеми є діагностика суті проблеми, яка виникла.

2. Повідомлення фундаментальної природи проблеми та методів її подолання.

3. У процесі вирішення проблеми важливо консультиватися на етапах прийняття рішення та розробки плану, щоб визначити найбільш ефективний курс дій.

4. Допомога на етапі реалізації плану для вирішення проблеми є надзвичайно важливою.

Основним напрямком професійної ролі педагога-психолога є сприяння розвитку позитивних стосунків між учнями та дорослими в освітньому закладі. Крім того, вони віддають пріоритет цілеспрямованому, психологічному та розумовому розвитку студентів через свій підхід.

Педагогічна підтримка — це спільне зусилля вчителів і учнів, спрямоване на визначення інтересів і цілей для самовдосконалення, а також на розробку стратегій вирішення проблем, що виникають під час навчального шляху.

Педагогічна підтримка має на меті покращити освітній процес, підкреслюючи поточні та потенційні здібності та перспективи студентів, з метою максимізації їхнього академічного зростання.

Задоволення конкретних потреб вимагає складної системи ретельно розроблених психолого-педагогічних умов і заходів, відомих як психолого-педагогічний супровід.

Особистісний ріст і самореалізація студента нерозривно пов'язані з його освітньою та професійною підготовкою, яка в кінцевому підсумку визначає його успішність.

Дослідження онтогенезу надають великого значення розробці моделей особистості. Зокрема, рекомендації І. Кона мають значну вагу в запобіганні невдоволенню та відчуттю порожнечі у молодих людей, які намагаються

знайти баланс між своїми прагненнями та обов'язками. Це поширена проблема, яка часто спостерігається серед студентів [36].

Основними засобами психо-педагогічної програми формування у молоді осмисленої життєвої орієнтації є: концепція духовного розвитку особистості О. Пенькової та теорія психопедагогічної дії І. Беха. У наукових працях цих учених визначено ключові принципи реалізації програми в контексті розвитку осмисленої життєвої орієнтації молоді [57, 6].

Відповідно до освітньої філософії І. Беха, психоло-педагогічний підхід до формування осмисленої життєвої орієнтації в підлітковому віці включає такі орієнтації роботи [6]:

1. Праця пов'язана з майбутніми цілями людини, сенсом життя та ідеальним образом «Я». Він передбачає підвищення інтенсивності прагнення до досягнення віддаленої мети, що означає «переведення емоції бажання з рівня його очікування на рівень активного прагнення до нього». Це досягається завдяки усвідомленню учнем образу кінцевого результату, який об'єктивується в дії в результаті імпульсу вольового спонукання.

2. Робота з минулим, що передбачає активізацію проявів совісті через осмислення учнем власного пережитого.

3. Розвиток у студента готовності до самоаналізу, завдяки психолого-педагогічному впливу вихователя, що викликає у молоді «роздуми у правильності власного морального способу життя». У результаті студентоорієнтована структура цінностей перебудовується з егоїстичної і морально негативної на соціально значущу і духовно моральну.

4. Розвиток моральної самооцінки, головним чином за рахунок «визнання і усвідомлення учнем власних несхвальних властивостей» (самоосуд) і «об'єктивної самооцінки, яка йому неприємна, але об'єктивно описує справжній його розвиток».

Визначимо ключові аспекти розвитку осмисленої життєвої спрямованості учня:

1. Першочергова потреба в інформаційному впливі на студентську аудиторію, спрямованому на розширення уявлень про сутність і зміст досліджуваного явища.

2. Вкрай важливо розглядати всіх індивідів, залучених до зусиль, спрямованих на коригування значущих життєвих перспектив, не просто як об'єкти психологічної та педагогічної маніпуляції, а як активних агентів у розвитку власних осмислених життєвих орієнтацій і духовних здібностей.

3. Молодим людям необхідно дати можливість набути практичного досвіду, якого можна досягти через духовну та практичну діяльність, якою вони можуть займатися самостійно. Здатність обирати бажаний курс, визначати мету та спосіб її досягнення не лише розкриє справжню цінність особистості, але також дозволить їй розширити свої горизонти для духовного зростання.

Для корекції смисложиттєвих орієнтацій психолого-педагогічні заходи потребують впровадження інноваційних технологій освіти та навчання. Як зазначає О. Пенькова, найбільш часто використовувані методи перераховані наступним чином [57]:

Соціально-психологічна підготовка забезпечує активне засвоєння духовних цінностей.

Ситуаційно-рольова гра спрямована на розвиток і зміцнення основних умінь і навичок, необхідних для досягнення успіху.

Метод прикладу є потужним інструментом духовної освіти. Слід зазначити, що імітація не є сліпим копіюванням. Замість цього він прищеплює дітям набір дій, схожих на ідеальний еталон, а також унікальні дії, які відповідають провідній концепції прикладу.

У своїй роботі Т. Дубовицька наголошує на важливості приділяти значний акцент розвитку комунікативних здібностей, вихованню здорового почуття власної гідності та здатності будувати значущі стосунки з іншими [17].

Автор припускає, що для комплексної психолого-педагогічної програми необхідно включати інноваційні прийоми та методи, наприклад наступні:

1. Заняття, що складаються з лекцій та дискусій.
2. Тренінг з набуття і закріплення нових навичок.
3. Організація зустрічей з духовними лідерами та значущими діячами з метою отримання суттєвих ідей і настанов є важливою частиною зусиль організації.
4. Виконання як духовних, так і практичних заходів.
5. Проведення консультативної роботи з соціальними педагогами та психологами.

Структура психолого-педагогічної програми чудово висвітлена О. В. Івановою (рис.3.1) [23].

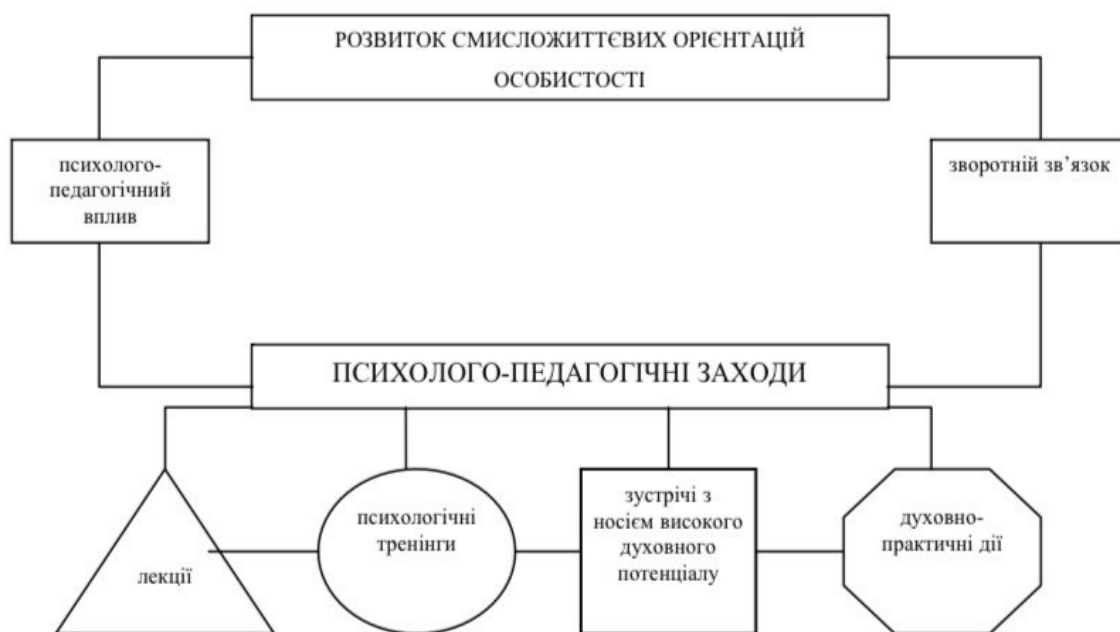

Рис.3.1. Структура психолого-педагогічної програми розвитку смисложиттєвих орієнтацій за О. В. Івановою

Важливо визнати, що кожна з цих форм праці є важливою та зосереджена навколо практичності. Спільними зусиллями вони здійснюють всебічний вплив на особистість, поєднуючи інформаційні та мотиваційні елементи поряд із трансформаційним та інтегративним. Кінцева мета полягає в тому, щоб стимулювати процес саморефлексії та переоцінки власних

цінностей і прагнень, культивувати відчуття мети та значуще особисте зростання. Це включає в себе розвиток здатності до самоаналізу та осмисленого споглядання власних мотивацій досягнення, а також виховання почуття духовного скерування та цілеспрямованої орієнтації на життя.

Через психолого-педагогічну програму студентам пропонуються лекції, які спрямовані на розширення їхнього розуміння таких термінів, як «сміслові життєві орієнтації», «духовність», «розвиток», «сенси», «ідеали», «життєві орієнтації», « особистість», «відповідальність» і «спосіб життя». Лекції є основною формою навчання, надаючи цінну інформацію студентам. Темі лекцій можуть бути такими: «Формування життєвого шляху особистості через змістовні життєві орієнтації» та «Філософські, психологічні та життєво-практичні аспекти духовності та духовного розвитку.

Роботи О. Івонової пропонують тренінги, спрямовані на ще більший поштовх до розвитку цілеспрямованих життєвих орієнтацій через інтеграцію нових знань у практичних умовах та активну групову участь. У роботі «Особливості розвитку життєвих смислів в юнацькому віці» представлені такі тренінги: «Розвиток рефлексії», «Я, мої цілі, смисли та цінності», «розвиток емпатії», «розвиток мотивації досягнення», «духовна енергія вчинку, його зміст та роль у житті особистості». Навчання за програмою розвитку складається з наступних етапів [23]:

Початковий етап презентації зосереджений навколо надання інформації. Це короткий і стислий теоретичний розділ, який служить вступом до розглянутої теми.

Практичний етап передбачає виконання поставлених завдань шляхом виконання спеціалізованих вправ, спрямованих на виховання та набуття нових моделей поведінки.

Третій етап включає процес оцінки, зворотного зв'язку та формування висновків. Цей етап є критично важливим, оскільки він дає можливість зібрати відгуки від зацікавлених сторін і визначити області, де можна внести

покращення. На основі отриманих відгуків можна зробити висновки та надати рекомендації щодо майбутніх покращень.

3.2. Рекомендації викладачам щодо підвищення навчальної мотивації студентів

Демотивація – це психологічний стан, коли існує невідповідність між нашими бажаними цілями та рівнями внутрішньої мотивації. Це може проявлятися як небажання вкладати достатньо енергії в проект або просто уникати починати завдання взагалі та піддаватися прокрастинації. По суті, демотивація – це явище, яке виникає, коли ми намагаємося подолати розрив між нашими цілями та нашою справжньою схильністю.

Демотивація становить подвійну загрозу. Це не тільки призводить до розчарування, коли очікування не виправдовуються, але й позбавляє нас можливості насолоджуватися спокоєм та іншими видами діяльності, якими ми колись дорожили. Зрештою це може перешкодити нам виконувати бажані дії. Крім того, навіть якщо не вжити необхідних заходів для досягнення мети, основна мотивація все ще може зберігатися.

Підводячи підсумок, брак мотивації може бути найгіршим з обох світів. Це може спричинити страждання через відсутність успіху, незважаючи на докладені зусилля, у поєднанні з тягарем провини.

Існують різні прояви та ступені демотивації. Найважчі випадки пронизують усі сфери життя, включаючи роботу та особисті стосунки. Зазвичай існує дві основні причини такої значної та проблематичної демотивації.

За певних обставин може виникнути відчуття безпорадності, яке походить від середовища, яке пропонує обмежені можливості економічного та соціального розвитку. Така ситуація може призвести до демотивації в різних аспектах життя. Відсутність свободи, незалежно від того, економічна чи інша, може загострити цю проблему.

Іноді депресія може приймати форму демотивації. Таке поєднання симптомів часто супроводжується відсутністю ініціативи. У випадках, коли діагностовано депресію, така крайня демотивація називається абулією. Зазвичай воно з'являється поряд з іншими явищами, які перешкоджають появі чудових джерел мотивації, наприклад ангедонія. Ангедонія – це нездатність відчувати задоволення, що ускладнює досягнення цілей без будь-якого відчуття насолоди.

Окрім загальновідомої загальної демотивації, існують також специфічні контекстуальні фактори, які призводять до демотивації.

Демотивація учнів – постійна проблема навчальних закладів, і університет не виняток. Причини цього можуть бути різними, але часто впливають із передбачуваного обов'язку відвідувати заняття з самого початку, що призводить до опору. Крім того, через великі класи вчителям важко задовольнити індивідуальні інтереси кожного учня. Незважаючи на ці перешкоди, можна покращити рівень мотивації шляхом коригування методів навчання та динаміки навчання.

Зараз вищі навчальні заклади (університети) перебувають на етапі дослідження, метою якого є підготовка студентів до майбутньої кар'єри. Очікується, що цей дослідницький період стане основною основою їхньої майбутньої роботи та важливим інструментом для їх особистої самореалізації в найближчому майбутньому.

Сучасна освіта базується на цінуванні найвищих ідеалів, сприянні гармонійному розвитку та розвитку творчого потенціалу на робочому місці. Для забезпечення дотримання цих ідеалів необхідно вжити конкретних кроків для підвищення ефективності навчального процесу та покращення взаємодії між викладачами та студентами. Якщо цього не зробити, це може призвести до переходу до більш позитивного освітнього погляду.

Підвищення ефективності навчального процесу у вищих навчальних закладах не є однозначним завданням, немає чітких технологій чи вказівок для дотримання. Використовуваний підхід може змінюватися залежно від різних

факторів, таких як середовище закладу, рівень залученості студентів, у тому числі тих, хто залучений до наукової та пізнавальної діяльності, та кількох інших факторів.

Важливим елементом навчального процесу є прагнення та цілеспрямованість учнів вчитися.

Ідея «мотивації навчання» розглядається як цілісний процес, який включає різноманітні прийоми та ресурси, спрямовані на стимулювання учнів до пізнавальної діяльності та покращення їх навчального досвіду.

Розширення можливостей студентів є ключовим для того, щоб їхні особисті цілі узгоджувалися з їхніми академічними цілями. Залучаючи студентів до навчальної діяльності, яка демонструє цінність і актуальність дисципліни, вони з більшою ймовірністю усвідомлять важливість інтелектуального розвитку для свого особистісного зростання.

Причини для участі в освітніх починаннях:

1. Підготовка учнів до майбутніх заходів шляхом поглиблення їх знань.
2. Фактори, що сприяють мотиваційному зростанню.
3. Рівень ентузіазму, який учні виявляють до предметів, які вони вивчають.
4. Організація практичних занять та координація інших навчальних заходів.
5. Виховання прагнення до особистісного зростання та підприємницької діяльності серед студентів.

Як наслідок, пріоритетність навчальних зусиль студентів є:

1. Встановлення автономних цілей і визнання важливості виконання завдання.
2. Самодостатнє формування фундаментальних знань і вмінь.

Розвиток когнітивних процесів та інтелектуальних здібностей може призвести до успішної професійної мотивації через навчання та розвиток.

Прагнення до знань є постійним процесом в освіті, де мотивація відіграє вирішальну роль у засвоєнні навчальних матеріалів. Таким чином, мотивація має бути постійно присутньою, слугуючи основою для нового навчання. Важливо підтримувати та зміцнювати мотивацію на поточному етапі навчання, оскільки це виявиться неоціненним у майбутніх можливостях навчання.

Мотиваційний процес навчання відбувається за циклом, який повторюється на кожному освітньому рівні зі зростаючою складністю. Отже, вчителі повинні використовувати спеціалізовані прийоми та методи для полегшення кожного етапу циклу. До основних методів і прийомів мотивації та стимулювання навчання відносяться: спілкування; докази та переконливі аргументи; пропозиції; подолання викликів; представництво шляхом делегування; забезпечення сприятливого сприйняття.

Процес мотивації спрямовує, регулює та активізує діяльність учня, що робить його найважливішим аспектом, який слід враховувати.

Сучасна освітня практика визнає різні методи спілкування, які можна використовувати в процесі навчання:

Одним із способів покращення когнітивних процесів є заняття, які передбачають вирішення проблем, рольові ігри та ділові ігри.

Застосовуються інтерактивні форми та прийоми навчання, які враховують інтереси та мотивацію студентів у навчальній діяльності.

Моделювання та імітація реальних або віртуальних сценаріїв. Роль учителя є центральною в невеликій творчій групі учнів, яка має на меті об'єднати людей із різноманітними творчими та інтелектуальними здібностями.

Педагог служить життєво важливим джерелом знань для учнів, передаючи їм важливу інформацію під час вивчення нового матеріалу. Мало того, вони також беруть на себе роль спостерігачів, поки студенти співпрацюють у малих групах, і за потреби пропонують індивідуальну консультативну підтримку.

У ситуаціях, коли учням потрібні вказівки та рекомендації щодо завдань, над якими вони працюють, учитель діє як консультант. Вони дають поради та пропозиції щодо ситуаційних вправ.

Ефективний вчитель повинен володіти досвідом психолога та психофізіолога, щоб оцінити настрій, самопочуття та рівень активності своїх учнів. Використовуючи ряд педагогічних і психологічних прийомів, вони повинні бути здатними підтримувати фізичні та розумові здібності своїх учнів на високому рівні.

У сучасному світі зростає значущість університетів у навчанні студентів самостійному навчанню. Окрім аудиторних занять, неодмінним елементом навчального процесу стала самостійна робота студентів.

Самостійна робота студента є важливою навчальною діяльністю, яка передбачає планування та виконання поставлених завдань під керівництвом і контролем викладача, але без його безпосередньої участі. Знання, отримані особистими зусиллями, є більш потужними, глибокими та впливовими. Це сприяє розвитку незамінних навичок самостійної діяльності, необхідних у всіх професійних заняттях, і виховує здатність приймати відповідальні рішення та знаходити оптимальні рішення складних ситуацій. Студентська дослідницька схема (SRS) є чудовим способом розвитку цих навичок.

Методи навчання відіграють ключову роль у формуванні академічного та професійного зростання студентів, а також їх здатності здобувати знання та розвивати навички самостійної роботи.

Структура навчального процесу вважається незавершеною без оцінки ефективності методів навчання, які розглядаються як найважливіший компонент.

Педагоги добре володіють різноманітними методологіями навчання, включаючи розповідь, бесіду, лекції, демонстрацію за допомогою ілюстрацій і матеріалів, а також призначення завдань і вправ.

Результати спільної діяльності вчителя та учня не завжди збігаються з їхніми суб'єктивними цілями. У цьому взаємозв'язку між цілями, методами та

результатами надзвичайно важливо контролювати пізнавальну діяльність учнів, а вчителю – відповідним чином керувати нею. Важливо також зазначити, що методи навчання не встановлені в камені і можливо, потребуватимуть перегляду.

Питання про те, як удосконалити навчальний процес для сприяння високому інтелектуальному зростанню та заохочення учнів до розвитку особистості, можна вирішити, використовуючи сучасні інноваційні технології. Інтерактивні технології навчання, зокрема, можуть перетворити звичайний урок на інтерактивний, що призводить до більш ефективних результатів навчання.

Інтерактивне навчання має потенціал для підготовки молодих людей до активної участі в громадянському та демократичному суспільстві, надаючи їм практичні знання та навички. Цей підхід передбачає використання освітніх можливостей для залучення студентів до їхнього соціального та повсякденного життя, замість простого представлення попередньо запакованої теоретичної інформації, яка не стосується їхнього досвіду.

Для забезпечення ефективного моніторингу навчального процесу при впровадженні інтерактивної моделі вчитель повинен попередньо відповідним чином підготуватися.

Щоб отримати повне розуміння теми, важливо заглибитися в матеріал, який може включати додаткові ресурси, такі як тексти, зразки документів, ситуаційні завдання та групові дії.

Щоб створити ефективний урок, важливо спланувати його ретельно та уважно до деталей. Це передбачає визначення часу, ролей учасників і підготовку набору запитань із можливими відповідями. Додатково слід розробити критерії оцінки ефективності уроку.

Заохочення студентів брати участь у навчанні, представляючи їм інтригуючі випадки та проблеми, що спонукають до роздумів.

Цілі класу та критерії оцінювання роботи студентів будуть оголошені разом із очікуваними результатами.

Пропонування різноманітних технік, щоб привернути увагу студентів, ініціювати їхнє залучення та підтримувати необхідну пристойність для регулярних занять.

Технологію інтерактивного навчання можна визначити як освітній підхід, який вимагає активної участі всіх учнів, заохочуючи спільне навчання та взаємну підтримку. Кожному студенту призначаються конкретні завдання, які сприяють загальному результату навчання групи. Якість виступу кожного учня має вирішальне значення для успіху групи. Технологія інтерактивного навчання розроблена з чіткою навчальною метою, що забезпечує структурований та ефективний процес навчання.

Участь у групових навчальних заходах сприяє розвитку конструктивного підходу до навчання, відточує навички адаптації в умовах спільної роботи та сприяє загальному залученню та участі студентів.

Оскільки суспільство розвивається, кількість і складність інформаційних потоків щороку лише зростає. Отже, вищим навчальним закладам необхідно послідовно оновлювати традиційну систему навчання сучасними науково-технічними досягненнями, що передбачає вдосконалення організації та проведення навчального процесу. Інтеграція засобів технічної освіти, включаючи комп'ютерне обладнання, є життєво важливим підходом до підвищення ефективності навчального та пізнавального процесу.

Впровадження технічних засобів навчання інтенсифікує та збагачує навчальний процес, робить його більш динамічним та творчим для учнів. Традиційно знання передаються усно, переважуючи слухову систему. Це нехтує візуальним каналом, що призводить до сенсорної депривації та зниження креативності в освітньому досвіді.

У сучасному швидкоплинному світі аудіовізуальні засоби довели свою роль у підвищенні ефективності навчання та мінімізації часових обмежень. Подаючи інформацію за допомогою схем, графіків і слайдів, учні можуть засвоїти та зберегти більше інформації за короткий період часу. Це не тільки підвищує якість навчання, але й активізує пізнавальну активність учнів.

Дослідження показують, що технічні засоби навчання можуть збільшити запам'ятовування інформації до 35% і підвищити ефективність уроку на 20%, надаючи додаткову освітню цінність процесу.

У сучасному світі технології електронного навчання посіли центральне місце в галузі освіти в усьому світі.

Останнім часом зростає занепокоєння щодо зменшення ефективності традиційної освіти. Суворе нав'язування протоколів у класі та навчальних процедур часто змушує студентів неправильно розуміти цілі своїх дій, що призводить до недостатнього усвідомлення практичної значущості та важливості матеріалу, який викладають. Як наслідок, учні відчувають дефіцит навчальної мотивації та не можуть розвинути навички планування своєї діяльності.

Сучасні методи навчання, особливо ті, що включають цифрові інструменти, надають пріоритет індивідуальному розвитку та спрямовані на розвиток унікального потенціалу кожного учня.

На відміну від стандартного підходу традиційної освіти до знань, технології електронного навчання заохочують студентів працювати самостійно та у власному темпі. Водночас ці технології полегшують спілкування та співпрацю з іншими учнями, дозволяючи спільно планувати діяльність.

3.3. Рекомендації студентам для підвищення навчальної мотивації

Що спонукає особистість реалізовувати свої прагнення та досягати поставлених цілей – саме внутрішня мотивація спонукає до успіху та дає відчуття задоволення від зусиль, які вкладаються в процес.

Як правило, термін «мотивація» використовується як всеосяжне поняття для безлічі різних понять. Наприклад, жителі Крайньої Півночі можуть похвалитися словниковим запасом до 30 слів для різних типів "снігу", який ми описуємо в одній категорії. Так само фахівці розрізняють кілька форм мотивації.

Зовнішню мотивацію можна визначити як форму стимулювання. Мотивація виникає з внутрішніх факторів. Мотиви можна визначити як рушійну силу глибокої внутрішньої мотивації людини.

У минулому загострену палицю під назвою «Стимул» використовували, щоб підштовхнути домашніх тварин до швидшого руху, полегшуючи рух вершників, товарів і плугів. У наш час подібний ефект можна спостерігати, коли в темній кімнаті вмикають яскраве світло, змушуючи інстинктивно заплющувати очі. Однак через хвилину очі звикають до інтенсивності світла, і їх можна зручно відкрити. Спочатку подразник викликає реакцію, але з часом його дія слабшає. Щоб підтримувати його вплив, необхідно варіювати або посилювати інтенсивність стимулу. Такий підхід виявляється успішним у короткострокових починаннях, які потребують початкового поштовху. Однак у довгострокових проектах особам може знадобитися посилений нагляд або винагорода. Однак, зрештою, людина може втратити страх і мотивацію працювати заради фінансової вигоди, якщо вона не зможе ефективно використовувати свій заробіток.

Все частіше внутрішня мотивація отримує визнання. Це включає як мотивацію, так і мотиви. Мотивація відноситься до цілей, які людина ставить перед собою, тоді як мотиви представляють її справжні бажання.

Успіх більш досяжний для індивідів, які володіють трійкою мотивів, мотивації та стимулювання. Можна визначити внутрішню мотивацію як рушійну силу мотивації та мотивів. Хоча мотивація може з часом зменшуватися, мотиви залишаються. Ця важлива відмінність підкреслює, що кожна людина живиться певним внутрішнім потягом. Коли хтось висловлює жаль через відсутність сильної мотивації, важливо нагадати їм, що навіть мотивація знайти сильніший потяг є цінною відправною точкою.

Вкрай важливо підтримувати рівень енергії, харчуючись регулярно, але не менш важливо розвивати мотивацію, щоб наполегливо продовжувати власні починання.

Люди схильні черпати мотивацію із зовнішніх джерел, таких як: батьки, вчителі та люди близького оточення. Проте наша культура схильна висвітлювати помилки більше, ніж успіхи, створюючи неприємне середовище для навчання та роботи. Це видно з поміток червоною ручкою в шкільних зошитах, які звертають увагу на помилки, а не на досягнення. У результаті багато людей відчувають втрату мотивації продовжувати освіту чи працювати.

З'явилася нова хвиля батьків, вчителів з унікальним підходом до мотивації. Вони використовують будь-яку можливість, щоб заохотити дітей, студентів.

Оскільки нові життєві цілі часто вимагають додаткових зусиль для досягнення, важливо не лише підтримувати мотивацію, але й підвищувати її, щоб відповідати новим викликам. Дуже важливо зміцнити рішучість братися за нові починання, які за своєю суттю є обтяжливими. Це підвищить мотивацію.

Уникання думок і дій, які знищують та виснажують енергію, сприятливо впливає на емоційний та духовний стан. Замість того, щоб зосереджуватися на тому, чого не вдалося досягти, краще підвести підсумки того, чого вдалося досягти за той самий проміжок часу

Зосередження на своїх досягненнях і сферах знань. Думки про невдачі негативно впливають на мотивацію.

Допомога іншим може бути дивовижним джерелом мотивації. Знайти партнера, щоб підтримати один одного, — це чудовий спосіб отримати енергію, необхідну для тривалої подорожі. Висловлення подяки друзям за конкретні вчинки та визнання їхніх сильних сторін також може дати поштовх.

Щоб викликати ентузіазм щодо роботи чи навчання, корисно ділитися захоплюючими анекдотами, ситуаціями та важливими досягненнями. Пригадування позитивного досвіду, такого як досягнення, нагороди, слава та захоплення, також може служити джерелом мотивації. Щоб досягти

досягнень, зміцнення внутрішньої мотивації є ключовим. Цього можна досягти, якщо мати впевненість у собі та своїх силах.

Участь у пізнавальній дискусії, яка привертає увагу до конкретного питання, може слугувати потужним мотиватором і виховувати бажання зрозуміти це.

Переконання є основою афірмацій. Культивування позитивного та успішного мислення вимагає зосередженості на підтримці настрою оптимізму.

Ось кілька прикладів позитивних тверджень: «Мені подобається виражати свою творчість у своїй роботі», «Я відточив свою майстерність», «Мої навички визнають і цінують інші», «Виконання завдань приносить мені радість», «Я я на шляху до досягнення своїх цілей».

Одним із п'яти ключових кроків до успіху є візуалізація. Це включає в себе уявлення про реальність, яку особистість хоче досягнути. Важливо щодня виділяти час для цієї справи та бути якомога конкретнішим. Уявляти кожен деталь бажаного результату та зосереджуватись на емоціях. Ці емоції будуть служити потужним мотиватором протягом усього життя.

Впровадження ігрових технологій є високоефективним методом підвищення мотивації.

Мотивація посилюється та формується через гру та виконання вправ. Гра виховує дотримання правил, запобігає імпульсивності та виховує самодисципліну та уважність.

Якщо особистість часто відкладає роботу без будь-яких конкретних часових рамок, їм потрібно докладати свідомих зусиль, щоб мотивувати себе. Важливо зазначити, що мотивація стосується початку роботи, а не самої роботи.

Щоб збільшити мотивацію, потрібно поміркувати над тим що буде якщо виконати те завдання, і що буде якщо його не виконати. Розмірковування над цими запитаннями може допомогти залишатися керованим і зосередженим.

Для початку потрібно спробувати мотивувати себе, взявшись за щось буденне, але недоступне для рук. Зосередження на завданні та перший крок

це підґрунтя для успіху. Відчуття завершеності в кінці дня приносить певне задоволення і можливість відпочити.

Похвала та заохочення можуть бути потужним мотиватором, який дає силу та натхнення продовжувати роботу. Емоційне відчуття припливу позитиву, що спонукає працювати ще наполегливіше та краще для досягнення успіху.

Догана може негативно вплинути на самовпевненість і навички, що може призвести до відсутності мотивації до роботи. Однак згадування слів підбадьорення минулих досягнень може полегшити ситуацію та відновити бажання працювати.

Замість того, щоб шукати підтвердження та підбадьорення від інших, важливо хвалити, підтримувати та мотивувати самого себе. Згодом це виховає самовпевненість та відчуття незалежності.

Висновки до розділу 3

В даному розділі було розроблені теоретичні та практичні рекомендації задля підвищення навчальної мотивації та корекції смисложиттєвих орієнтацій у студентів.

Розглянуто заходи корекції смисложиттєвих орієнтацій на базі психолого-педагогічної програми та виділено основні такі як: лекційно-дискусійні заняття, психологічні тренінги, зустрічі з особами які мають високі духовні цінності, проведення консультаційних робіт з психологами та соціальними психологами.

Висвітлено проблему демотивації студентів, найпоширеніший чинник навчальної демотивації це примушування до відвідування занять на початку навчального процесу, також найпоширенішим видом мотивації є депресія, таке поєднання симптомів часто супроводжується відсутністю ініціативи без чого неможлива навчальна діяльність.

Також у цьому розділі були розглянуті шляхи до запобігання демотивації навчальної діяльності, основою для покращення когнітивних

процесів є заняття які передбачають вирішення проблем, ігри де учні можуть приміряти на собі майбутню професію, застосування інтерактивних форм навчання. Було розглянуто цінність впровадження технічних засобів навчання що допомагає зробити навчальний процес більш динамічним та творчим.

У сучасному світі зростає значущість самостійного навчання, окрім аудиторних, неодмінним елементом навчального процесу стала самостійна робота студентів.

Були розроблені рекомендації для студентів щодо підвищення навчальної мотивації. Основні рекомендації це зміцнення рішучості братися за нові більш складні починання, візуалізація самого себе вже з досягненими цілями являється великим поштовхом до дій. Також гарним джерелом мотивації являється допомога іншим що приносить енергію, отримуючи подяку від оточуючих з'являється бажання повторювати такі вчинки. Пригадування позитивного досвіду, такого як досягнення, нагороди, слава та захоплення, служить гарним чинником для підвищення мотивації.

ВИСНОВКИ

1. Згідно до поставлених завдань було теоретично розглянуто сучасний стан досліджень мотиваційної сфери особистості, вдалося виявити що уперше слово «мотивація» почало використовуватися А. Шопенгауером і в подальшому отримало широке застосування в психології і використовувалось воно для з'ясування факторів які керують діями як людей так і тварин. Було висвітлено що мотивація розглядалась різними фахівцями як процес психічної регуляції певної діяльності, а також мотивацію вважали механізмом, що визначає виникнення, спрямованість і виконання конкретної діяльності та визначається потребами, цілями та прагненнями людини та рівнем значимості тих потреб.

Висвітлено що людська мотивація обумовлена складною взаємодією різних мотивів, які можна розділити на два види – внутрішні та зовнішні.

Зростання емоцій самовизначення та компетентності відображає психологічний аспект розвитку внутрішньої мотивації. Від ситуативних потреб до особистих цінностей, які диктують людську поведінку незалежно від контексту, роль значущих міжособистісних стосунків неможливо переоцінити. Розгляд внутрішніх мотиваційних факторів має вирішальне значення для розуміння їх розвитку.

Мотивація може змінюватися між різними видами діяльності, незалежно від того, впливають внутрішні чи зовнішні фактори. Подібно до емоційного зараження, вчитель може служити ключовим джерелом мотиваційного впливу на свою команду. У таких ситуаціях мотиваційні стратегії можуть діяти як перекладачі, спрямовуючи індивідів до зовнішніх стимулів або фундаментальних психологічних потреб як для особистої мотивації, так і для мотивації інших.

2. На навчальну мотивацію впливає безліч чинників починаючи з батьків закінчуючи не розумінням основи майбутньої професії. Основними чинниками являються внутрішні ідеали, задоволення потреб життєдіяльності.

Для усвідомлення своїх цілей важливо зрозуміти смисложиттєві орієнтири, які є вихідною точкою. Смисложиттєві орієнтації – це персоналізована динамічна структура усвідомлення актуальних цінностей і цілей, які формують особистісну значущість і спрямовують діяльність людини в студентські роки. Наявність смисложиттєвих орієнтацій є критичною складовою мотивації. Факторами, що визначають розвиток смисложиттєвих орієнтацій, є здатність до рефлексії, духовний потенціал, прагнення до досягнення, значущість існування.

Головним успіхом у навчальній діяльності являється ставлення до обраної професії а також колективне сприйняття своєї галузі. Правильне визначення професійних інтересів та схильностей є вирішальним чинником задоволеності навчальної діяльності. Вибір професії яка не відповідає інтересам учня може бути спричинений зовнішніми факторами такими як суспільний тиск, або внутрішніми факторами, такими як відсутність самосвідомості чи неповне розуміння професійних вимог.

3. На основі проведених досліджень можна виділити що з віком у студентів можуть змінюватися смисложиттєві орієнтації та життєві цінності а з ними й мотивація до навчання. У сучасних студентів є вимога розвиватися, у більшості переважають матеріальні мотиви, вони стараються прислуховуватися до оточуючих але все одно вибирають робити так як вважають потрібним. Були розглянуті питання мотивації до навчання під різним кутом, виокремлено що у студентів які навчаються на першому курсі переважають смисложиттєві орієнтації такі як: «процес життя» та «локус контролю – Життя», також у них переважають життєві цінності розвитку себе, креативності та активних соціальних контактів, вони керуються мотивами одержання нової інформації, та збереження власної індивідуальності, також було виявлено що більшість студентів мають дуже високий рівень мотивації до успіху та середній рівень мотивації до уникнення невдач. У студентів на четвертому курсі переважають смисложиттєві орієнтації такі як: «цілі у житті» та «результат життя», також у них переважають життєві цінності

матеріального становища та досягнення. Розподіл отриманих результатів за статтю показав що дівчата керуються більше духовними цінностями, креативністю, потребують у вивченні нової інформації, а хлопці навпаки, для них важливе їхнє місце у соціумі та забезпечення усіх матеріальних благ.

4. На основі отриманих результатів дослідження були розглянуті заходи корекції смисложиттєвих орієнтацій на базі психолого-педагогічної програми яка передбачує проведення вже існуючих лекційно-дискусійних занять, зустрічі з носіями високого духовного потенціалу, впровадження психологічних тренінгів з метою удосконалення навчального процесу шляхом акцентування на справжніх та потенційних здібностях студентів, тому що навчання передбачає співпрацю між вчителями та учнями. Також у ході дослідження було виявлено що студенти керуються більше внутрішньою мотивацією, але одним з головних зовнішніх чинників являються викладачі, тому були розроблені рекомендації щодо підвищення навчальної мотивації у студентів, та рекомендації для самих студентів для підвищення власної мотивації. Основним чинником демотивації учнів є спонукання до відвідування занять на початку навчання.

Практичні психологи вважають долучення до занять інтерактивних програм, ігор та технічних засобів, головною запорукою успіху навчання. У сучасному світі гарною ідеєю вважається самостійне опрацювання навчальних матеріалів. Але усі старання викладачів будуть марними якщо у студента не буде внутрішнього натхнення, тому студентам також були розроблені рекомендації для підвищення власної мотивації. Психологи вважають візуалізацію сильним поштовхом до дій, не менш важливим є підтримування енергії та пригадування приємного досвіду сприяє появі охоти відчувати це знову і знову.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абульханова-Славская К. А. Стратегия жизни. М.: Мысль, 1991. 299 с.
2. Адлер А. Теория и практика индивидуальной психологии. СПб.: Питер, 2003. 256 с.
3. Ананьев Б. Г. Человек как предмет познания. СПб.: Питер, 2002. 288 с.
4. Алишев Б. С. Психологическая теория ценности : системно-функциональный подход : автореф. дис. д-ра. психол. наук : Казань : ИСПО РАО 2002. 528 с.
5. Бех. І. Д. Виховання особистості: у 2-х. Кн. 1. Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. Київ : Либідь, 2003. 280. с.
6. Бех І. Д. Виховання особистості: сходження до духовності. Київ: Либідь, 2006. 848 с.
7. Божович Л. И. Этапы формирования личности в онтогенезе. Вопросы психологии. 1979. № 4. С. 47 – 56 с.
8. Боришевський М. Й. Духовні цінності як детермінанта розвитку й саморозвитку особистості // Педагогіка і психологія. 2008. № 2. С. 25.
9. Бугрименко А. Г. Внутренняя и внешняя учебная мотивация у студентов педагогического вуза // Психологическая наука и образования. 2017. №4. С. 51– 60.
10. Бутківська Т. В. Проблема цінностей у соціалізації особистості / Т. В. Бутківська // Цінності освіти і виховання : наук.-метод. зб. / [за заг. ред. О. В. Сухомлинської] ; АПН України. К., 1997. С. 27–31.
11. Васильченко, О. М., Льошенко, О. А., & Чмір, О. В. Особливості смисложиттєвих орієнтацій студентів закладів вищої освіти. Правничий вісник Університету «КРОК», 2019. № (34), с. 160–170. вилучено із <https://lbku.krok.edu.ua/index.php/krok-university-law-journal/article/view/210>
12. Вилюнас В. К. Психология развития мотивации. СПб.: Речь, 2006. С. 458.
13. Годофруа Ж. Что такое психология: в 2-х т. Т.1: Пер. с франц. М: Мир. 1992. 496 с.

14. Гріньова О. Проблема смисложиттєвих орієнтацій в українській та зарубіжній психології. Збірник наукових праць "Проблеми сучасної психології", 2019. 21с. <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2013-21>.
15. Дронов С. В. Многомерный статистический анализ. Барнаул: Изд-во Алтайского гос. ун-та, 2003. 213 с.
16. Дружинин В. Н. Психология общин способностей. СПб.: Питер, 1999.
17. Дубовицкая Т. Д. К проблеме диагностики учебной мотивации Вопросы психологии. 2005. No1. С. 73–78.
18. Джуел Л. Индустриально-организационная психология. Учебник для вузов. СПб.: Питер. 2001. 720 с.
19. Захарченко О. Психологічні особливості цінносних орієнтацій . Вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди «Психологія» 2020. 34с.
20. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / За ред. В.О. Моляко, О.Л. Музики. Житомир: Вид-во Рута, 2017. 320 с.
21. Иванников В. А. Психологические механизмы волевой регуляции. Москва : МГУ , 1991. 142 с.
22. Иващенко Ф. И. Использование прошлых успехов учащихся для повышения их ответственности. // Вопр. психол. 2000. No2. С. 87 – 91.
23. Иванова О. В. Особливості розвитку життєвих смислів в юнацькому віці. Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей : зб. Матеріалів Міжнар. Педагогічно-мистецьких читань пам'яті проф. О. П. Рудницької. Вип 5 (9). Чернівці: Зелена Буковина, 2014. С. 300 – 303.
24. Иванова О. В. Етапи дослідження психологічних особливостей розвитку смисложиттєвих орієнтацій в юнацькому віці. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні наук. вип.5, Том 2 Херсон 6 Видавничий дім «Гельветика», 2017. С.28 – 33.
25. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы. СПб.: Питер, 2000. 512 с.

26. Климчук В. А. Тренинг внутренней мотивации. СПб.: Речь, 2005. 76 с.
27. Климчук В. О. Дослідження особливостей розвитку внутрішньої мотивації студентів у навчальній діяльності // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 12. Психологія. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2004. С. 222–232.
28. Климчук В. О. Експериментальне дослідження явища мотиваційного зараження // Соціальна психологія. 2005. №3(11). С.59-71.
29. Климчук В. О. Опитувальник внутрішньої мотивації / Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія М^o12. Психологічні науки: 36 наукових праць. К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2006. №12 (37). С. 71–76.
30. Климчук В. О. Творча особистість: дослідження ціннісного рівня внутрішньої мотивації навчання // Психологія. Збірник наукових праць. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, Випуск 18, 2002. С. 236 – 240.
31. Климчук В. О. Феномени розвитку внутрішньої мотивації // Соціальна психологія. 2008. №6 (32). С. 70-77.
32. Климчук В. О. Чинники та показники розвитку внутрішньої мотивації творчості/ Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. /За ред. Максименка С.Д. К.: 2002, т. IV, ч. 5. С. 130 – 134.
33. Климчук В. О., Грищук Н.В. Мотивація вчителів та учнів: чи існує зв'язок? // Обдарована дитина. 2006. №1. С. 23–26.
34. Климчук В. О., Шимченко О. Д. Вплив внутрішньої мотивації на розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку // Обдарована дитина 2004. №10. С. 60 – 63.
35. Ковалев В. И. Мотивационная сфера личности как проявление совокупности общественных отношений // Психологический журнал. 1984. Т. 5, № 4. С. 3–13.
36. Кон И. С. В поисках себя: Личность и ее самосознание. – М.: Политиздат, 1984. 335 с.

37. Коржова Е. Ю. Методика "Психологическая автобиография" В психодиагностике жизненных ситуаций / Под ред. Л.Ф. Бурлачука.К.: МАУП, 2018. 109 с.
38. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. - К.: Рад. школа, 1989. 608 с.
39. Крылов В. Ю. О многомерном шкалировании в неметрических пространствах // Психол. журн. – 1987. – Т.8. – №5. – С. 140– 142.
40. Лапінська І. А. Мотивація навчальної діяльності та можливість використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальних закладах інтенсивної педагогічної корекції. НПУ ім. М.П. Драгоманова , 2019. С. 4 – 7.
41. Леонтьев Д. А. Эмпирическая типологий смыслов жизни в США и России. Смысл жизни и акме : 10 лет поиска : в 2-х ч. / под ред. А. А. Бобалева, Г. А. Вайзер, Н. А. Карповой, В. Э. Чудновского . Москва, 2004. Ч. 1. С. 72– 81.
42. Леонтьев О. М. Потребы . Мотивы . Емоції . / О. М. Леонтьев // Зап. Філосо. 1972 . № 12 С. 28 – 36.
43. Логинова Н. А. Жизненный путь человека как проблема психологии//Вопр.психол. 1985. №1. С.103– 109.
44. Мадди С. Р. Теории личности: сравнительный анализ. / Пер. с англ.СПб.: Издательство "Речь", 2002. 539 с.
45. Максименко С. Д., Сердюк Л.З. Психологічна основа самореалізації особистості: структура і функція / С.Д. Максименко, Л.З. Сердюк // Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Том ІХ: Загальна психологія. Історична психологія. Етнічна психологія. Випуск 9. К.: Талком, 2018. С. 6– 13.
46. Макклелланд Д. Мотивация человека. СПб : Питер, 2007. 672 с.
47. Марківська Н. О. Навчальна мотивація як один з критеріїв ефективності навчально процесу.Збірник наук.праць.2022 №2 . С.3– 15.

48. Маркова А. К. Формирование мотивации учения / изд : Просвещение, 1990, 96 с.
49. Маслоу А. Мотивация и личность. Санкт-Петербург : Питер, 2019. 400 с.
50. Методика диагностики мотивации избегания неудач. Т. Елерса / В. А. Розанова. // Психология управления. М., 1999. 107 – 110 с.
51. Методика диагностики мотивации к достижению успеха. Т. Елерса / В. А. Розанова // Психология управления. М., 105 – 106 с.
52. Моляко В. О., Музика О. Л. Особливості стратегіальної організації свідомості технічно обдарованої особистості. // Духовність як основа консолідації суспільства. Міжвідомчий науковий збірник. К.:Інститут "Проблеми людини", 1999. Т. 16. С. 131– 136.
53. Москвичев С. Г. Мотивация, деятельность, управление : Киев-Сан-Франциско, 2003. 492 с.
54. Музика О. Л. Криза творчої особистості: суб'єктно-ціннісний підхід до типології // Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. К., 2001. С. 63– 72.
55. Пакулина С. А., Кетько С. М. Методика диагностики мотивации учения студентов педагогического вуза // Психологическая наука и образования. 2010. No1. С. 1– 11.
56. Петровский В. А. Психология неадаптивной активности. М., 1992. 223 с.
57. Пенькова О. І. Цінності як умова морального становлення особистості. Актуальні проблеми практичної психології : зб. наук. прац. Херсон : ПП Вишемирський В. С., 2014. с. 158 – 166.
58. Психологія особистості: Словник-довідник / За ред. П. П. Горностая, Т. М. Титаренко. К.: Рута, 2001. 320 с.
59. Радчук Г. К. Особливості ціннісних орієнтацій сучасних студентів. World science Multidisciplinary Scientific Edition. Vol.5, May 2018. № 5(33). Warsaw. P. 16– 22.
60. Реан А. А. Психология познания педагогом личности учащихся. М.:Высшая школа, 1990. 80 с.

61. Роменець В. А. Психологія творчості. К.: Либідь, 2001. 288 с.
62. Рубинштейн С. Л. Бытие и сознание. Человек и мир. СПб.: Питер, 2003. 512 с.
63. Сердюк Л. З. Психологія мотивації учіння майбутніх фахівців: системносинергетичний підхід : монографія / Л.З. Сердюк. К.: Університет «Україна», 2018. 323 с.
64. Социальная психология : наука, практика и образ мыслей : учебное пособие / М. Р. Битянова. Москва : Эксмо – Пресс, 2001. 576 с.
65. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності. К.: Либідь, 2003. 376 с.
66. Тітова Т. Є. Дослідження смислових аспектів особистісної саморегуляції студентів-психологів / Т. Є. Тітова // Психологія і особистість. 2016. № 2(1). С. 211– 221.
67. Телецька А. О. Поняття про навчальну мотивацію в психолого-педагогічній літературі , збірник наук. праць. 2019. С. 12.
68. Узнадзе Д. Н. Психологические исследования. М.: Наука, 1966. 452 с.
69. Фестингер Л. Теория когнитивного диссонанса = A theory of cognitive dissonance / [Пер. А. Анистратенко, И. Знаешева]. СПб.: Ювента, 1999.
70. Фопель К. Психологические группы: Рабочие материалы для ведущего: практическое пособие /Пер. с. Нем. 2-е изд., стер. М.: Генезис, 2000. 256 с.
71. Фрейд З. Введение в психоанализ: Лекции. М.: Наука, 1989. 456 с.
72. Фрейджер Р., Фейдимен Д. Личность: теории, эксперименты, упражнения. СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2002. 864 с.
73. Фромм Е., // Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. С. 692 – 742 с.
74. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность. 2-е изд. СПб.: Питер; М.:Смысл, 2003. 860 с.
75. Чирков В. И. Самодетерминация и внутренняя мотивация поведения человека // Вопр. психол. 1996. №3. С. 116– 132.

76. Чирков В. И., Диси Э. Л. Связи между здоровьем студентов и их жизненными стремлениями, восприятием родителей и учителей. *Вопр. психол.* 1999. №3. С. 48–57.
77. Чудновский В. Э. Проблема структуры смысла жизни, как психологического феномена. Психологические, философские и религиозные аспекты смысла жизни : Москва : Изд-во ПИ РАО, 2001. С. 11 – 22 .
78. Шадриков В. Д. Психология деятельности и способности человека : Учебное пособие. 2-е изд., перераб. и доп. М: Издательская корпорация «Логос», 1996. 320 с.
79. Шопенгауэр А. Мир как воля и представление. Томи 1-2. М, 1993. (рос.)
80. Шумакова Л. П. Особливості розвитку мотивації досягнення особистості психолога-практика в процесі професійної підготовки. Дис. канд. психол. наук. 19.00.07 К., 1997. 220 с.
81. Юнг К. Г. Структура психики и процесс индивидуации. Москва : Наука, 1996. 222 с.
82. Яценко Т. С. Психологічні основи групової психокорекції : навч. посіб. Київ : Либідь 1996. С. 8 – 24.
83. Deci E.L., Ryan R.M. The "What" and "Why" of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry*, 2018 Vol. 11, No. 4, 227-268
84. Deci, E.L. . Effects of externally mediated rewards on intrinsic motivation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 2018, 105-115.
85. Deci, E.L., & Ryan, R. M. (2019). The general causality orientations scale: Self-determination in personality. *Journal of Research in Personality*, 19, 109-134.
86. Grolnick, W. S., Ryan, R. M., & Deci, E. L. The inner resources for school performance: Motivational mediators of children's perceptions of their parents. *Journal of Educational Psychology*, 2017. 508-517.

87. Kasser, T., & Ryan, R. M. Further examining the American dream: Differential correlates of intrinsic and extrinsic goals. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 2017, 280-287.
88. Kasser, T., Davey, J., & Ryan, R. M. Motivation, dependability, and employee-supervisor discrepancies in psychiatric vocational rehabilitation settings. *Rehabilitation Psychology*, 37, 175-187.
89. McAuley, E., Duncan, T., & Tammen, V. V. Psychometric properties of the Intrinsic Motivation Inventory in a competitive sport setting: A confirmatory factor analysis. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 2017, 48-58.
90. McKeachie, W.J. Motivation, teaching method, and college learning. In M.R. Jones (Ed.), *Nebraska symposium on motivation 1999*. Lincoln: Neb. Univer. of Nebraska Press,. Pp. 111-142.2019
91. Reis, H. T., Sheldon, K. M., Gable, S. L., Roscoe, J., & Ryan, R. M. Daily well-being: The role of autonomy, competence, and relatedness. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 2018, 419-435.2017
92. Robbins, R. J.. An assessment of perceptions of parental support and control: Child and parent correlates. Unpublished Doctoral Dissertation, Department of Psychology, University of Rochester, 2017.
93. Ryan, R. M. . Control and information in the intrapersonal sphere: An extension of cognitive evaluation theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 43, 450-461.2018

Всього джерел – 93;

Джерел за останні 5 років – 24;

Джерел зарубіжних авторів за останні 5 років – 12 (9, 37 49, 83, 84, 86, 87, 89,91,92);

Джерел українських авторів за останні 5 років – 12 (11, 14,19, 20, 24, 40, 45, 47, 59, 63, 67).

ДОДАТКИ

Додаток А

Тест «Смисложиттєві орієнтації» Д.О Леонтєєва (СЖО)

Інструкція. Вам будуть запропоновані пари протилежних тверджень. Ваше завдання – вибрати одне з двох тверджень, яке, на Вашу думку, більше відповідає дійсності, і відзначити одну з цифр 1, 2, 3, в залежності від того наскільки Ви впевнені у виборі (або 0, якщо обидва затвердження Ваш погляд однаково вірні).

1.	Зазвичай мені дуже нудно.	3 2 1 0 1 2 3	Зазвичай я сповнений енергії
2.	Життя здається мені завжди хвилюючим і захоплюючим.	3 2 1 0 1 2 3	Життя здається мені абсолютно спокійним і рутинним.
3.	У житті я не маю певних цілей і намірів.	3 2 1 0 1 2 3	В житті я маю дуже ясні цілі і наміри
4.	Моє життя видається мені вкрай безглуздим і безцільним.	3 2 1 0 1 2 3	Моє життя видається мені цілком осмисленим і цілеспрямованим.
5.	Кожен день здається мені завжди новим і несхожим на інші.	3 2 1 0 1 2 3	Кожен день здається мені абсолютно схожим на всі інші.
6.	Коли я піду на пенсію, я займуся цікавими речами, якими завжди мріяв зайнятися.	3 2 1 0 1 2 3	Коли я піду на пенсію, я постараюся не обтяжувати себе ніякими турботами.
7.	Моє життя склалося саме так, як я мріяв	3 2 1 0 1 2 3	Моє життя склалося зовсім не так, як я мріяв.
8.	Я не домогся успіхів у здійсненні своїх життєвих планів.	3 2 1 0 1 2 3	Я здійснив багато з того, що було мною заплановано в життя.
9.	Моє життя порожнє і нецікаве.	3 2 1 0 1 2 3	Моє життя наповнене цікавими справами.
10	Якби мені довелося підводити сьогодні підсумок мого життя, то я б сказав, що воно було цілком осмисленим.	3 2 1 0 1 2 3	Якби мені довелося сьогодні підводити підсумок мого життя, то я б сказав, що вона не мала сенсу.

11.	Якби я міг вибирати, то я б побудував своє життя зовсім інакше	3 2 1 0 1 2 3	Якби я міг вибирати, то я б прожив життя ще раз так само, як живу зараз.
12.	Коли я дивлюся на навколишній світ, він часто приводить мене в розгубленість і занепокоєння.	3 2 1 0 1 2 3	Коли я дивлюся на навколишній світ, він зовсім не викликає у мене занепокоєння і розгубленості.
13.	Я людина дуже обов'язкова.	3 2 1 0 1 2 3	Я людина зовсім не обов'язкова.
14.	Я вважаю, що людина має можливість здійснити свій життєвий вибір за своїм бажанням.	3 2 1 0 1 2 3	Я вважаю, що людина позбавлена можливості вибирати з-за впливу природних здібностей і обставин.
15.	Я виразно можу назвати себе цілеспрямованою людиною.	3 2 1 0 1 2 3	Я не можу назвати себе цілеспрямованою людиною.
16.	У житті а ще не знайшов свого покликання і ясних цілей.	3 2 1 0 1 2 3	В житті я знайшов своє покликання і цілі.
17.	Мої життєві погляди ще не визначилися.	3 2 1 0 1 2 3	Мої життєві погляди цілком визначилися.
18.	Я вважаю, що мені вдалося знайти покликання і цікаві цілі в житті.	3 2 1 0 1 2 3	Я навряд чи здатен знайти покликання і цікаві цілі в житті.
19.	Моє життя в моїх руках, і я сам керую нею.	3 2 1 0 1 2 3	Моє життя не підвладне мені і воно управляється зовнішніми подіями.
20.	Мої повсякденні справи приносять мені задоволення.	3 2 1 0 1 2 3	Мої повсякденні справи приносять мені суцільні неприємності і переживання.

Обробка результатів. Ключ до опитувальника:

Для підрахунку балів слід перевести помічені обстежуваним позиції на симетричній шкалою (3 2 1 0 1 2 3) в оцінці по висхідній (1 2 3 4 5 6 7) або низхідній (7 6 5 4 3 2 1) за асиметричною шкалою.

Висхідну шкалу 1 2 3 4 5 6 7 переводять наступні пункти 1,3,4, 8, 9, 11, 12, 16, 17. Спадну шкалу 7 6 5 4 3 2 1 - наступні пункти 2, 5, 6, 7, 10, 13, 14, 15, 18, 19, 20.

Ключ до тесту:

Субшкала 1 (цілі життя) - 3, 4, 10, 16, 17, 18.

Субшкала 2 (процес) - 1, 2, 4, 5, 7, 9.

Субшкала 3 (результат) - 8, 9, 10, 12, 20.

Субшкала 4 (локус контролю - «Я») - 1, 15, 16, 19.

Субшкала 5 (локус контролю-життя) - 7, 10, 11, 14, 18, 19.

Загальний показник свідомості життя - сума по 20 пунктам.

Тест життєвих цінностей (МТЖЦ) В.Ф. Сопів

Інструкція. Просимо оцінити Ваші бажання і прагнення, які спонукають Вас до певних дій, за 5-бальною шкалою, промовляючи фразу:

"Для мене зараз (ваша оцінка) ..."

- Якщо твердження НЕ МАЄ ЖОДНОГО ЗНАЧЕННЯ, поставте цифру "1"

- Якщо твердження МАЄ НЕВЕЛИЧКА ЗНАЧЕННЯ, поставте цифру "2"

- Якщо твердження МАЄ ПЕВНЕ ЗНАЧЕННЯ, поставте цифру "3";

- Якщо твердження ВАЖЛИВО, поставте цифру "4";

- Якщо твердження ДУЖЕ ВАЖЛИВО, поставте цифру "5".

опитувальник МТЖЦ

1. Постійно підвищувати свою професійну кваліфікацію
2. Вчитися, щоб дізнаватися щось нове в досліджуваній області знанні
3. Щоб вигляд моєї оселі постійно змінювався
4. Спілкуватися з різними людьми, брати участь у громадській діяльності
5. Щоб люди, з якими я проводжу вільний час, захоплювалися тим же чим і я
6. Щоб участь у спортивних змаганнях допомагало мені у встановленні особистих рекордів
7. Відчувати антипатії до інших
8. Мати цікаву роботу, повністю поглинає мене
9. Створювати щось нове в досліджуваної мною області знанні
10. Бути лідером в моїй родині
11. Не відставати від часу, цікавитися суспільно-політичним життям
12. У своєму захопленні швидко досягати поставленої мети

(продовження додатку Б)

13. Щоб фізична підготовленість дозволяла надійно виконувати роботу, що дає хороший заробіток
14. позлословити, коли у людей неприємності
15. Вчитися щоб «не закопувати свій талант у землю
16. Разом з сім'єю відвідувати концерти, театри, виставки
17. Застосовувати свої власні методи в громадській діяльності
18. Перебувати членом будь-якого клубу за інтересами
19. Щоб навколишні помічали мою спортивну підтягнутість
20. Чи не відчувати почуття досади, коли висловлюють думку, протилежне моєму
21. Винаходити, удосконалювати, придумувати нове в своїй професії
22. Щоб рівень моєї освіченості дозволяв відчувати себе впевнено в спілкуванні з різними людьми
23. Вести такий спосіб сімейного життя, який цінується суспільством
24. Домагатися конкретних цілей, займаючись громадською діяльністю
25. Щоб моє захоплення допомагало зміцнити моє матеріальне становище
26. Щоб фізична підготовленість робила мене незалежним в будь-яких ситуаціях
27. Щоб сімейне життя виправила деякі недоліки моєї натури
28. Знаходити внутрішнє задоволення в активного громадського життя
29. У вільний час створювати щось нове, раніше не існувало
30. Щоб моя фізична форма дозволяла мені впевнено спілкуватися в будь-якій компанії
31. Чи не відчувати коливач, коли кому-то потрібно допомогти в біді
32. Мати приятельські стосунки з колегами по роботі

(продовження додатку Б)

33. Вчитися, щоб не відстати від людей мого кола
34. Щоб мої діти випереджали у своєму розвитку однолітків
35. Отримувати матеріальну винагороду за суспільну діяльність
36. Щоб моє захоплення підкреслювало мою індивідуальність
37. Розвивати свої організаторські здібності, займаючись громадською діяльністю
38. Повністю зосередитися на своєму захопленні, проводячи вільний час за хобі
39. Придумувати нові вправи для фізичної розминки
40. Перед тривалою поїздкою завжди продумувати, що взяти з собою
41. Яке враження моя робота надає на інших людей
42. Отримати вищу освіту або вступити до аспірантури, одержати вчений ступінь
43. Щоб моя сім'я мала дуже високим рівнем матеріального добробуту
44. Твердо відстоювати певну точку зору в суспільно-політичних питаннях
45. Знати свої здібності в сфері хобі
46. ??Отримувати задоволення навіть від важкого фізичного навантаження
47. Уважно слухати співрозмовника, хто б він не був
48. У роботі швидко досягати поставленої мети
49. Щоб рівень освіти допоміг би мені зміцнити моє матеріальне становище
50. Зберігати повну свободу і незалежність від членів моєї сім'ї
51. Щоб активна фізична діяльність дозволяла змінювати мій характер
52. Не думати, коли у людей неприємності, що вони отримали по заслугах
53. Щоб на роботі була можливість отримання додаткових матеріальних благ (премії, путівки, вигідні відрядження і т. П)

(продовження додатку Б)

54. Вчитися, щоб «не загубитися в натовпі»
55. Кидати щось робити, коли не впевнений в своїх силах
56. Щоб моя професія підкреслювала індивідуальність
57. Займатися вивченням нових віянь в моїй професійній діяльності
58. Вчитися, отримуючи при цьому задоволення
59. Постійно цікавитися новими методами навчання і виховання дітей в сім'ї
60. Беручи участь в суспільному житті, взаємодіяти з досвідченими людьми
61. Завоювати повагу у людей завдяки своєму захопленню
62. Завжди досягати намічених спортивних розрядів і звань
63. Чи не кидати щось робити, якщо немає впевненості в своїх силах
64. Отримувати задоволення не від результатів роботи, а від самого процесу
65. Підвищувати рівень своєї освіти, щоб внести вклад в досліджувану дисципліну
66. Щоб для мене не мало значення, що лідер в родині - хтось інший
67. Щоб мої суспільно-політичні погляди збігалися з думкою авторитетних для мене людей
68. Займаючись на дозвіллі улюбленою справою, детально продумувати свої дії
69. Беручи участь в різних змаганнях, завоювати будь-якої приз, винагорода
70. Чи не говорити з наміром неприємних речей
71. Знати, якого рівня освіти можна досягти з моїми здібностями, щоб їх удосконалювати
72. У шлюбі бути завжди абсолютно надійним
73. Щоб життя мого оточення постійно змінювалася

(продовження додатку Б)

74. Захоплюватися чимось у вільний час, спілкуючись з людьми, захоплюються тим же
75. Брати участь у спортивних змаганнях, щоб продемонструвати свою перевагу
76. Чи не відчувати внутрішнього протесту, коли мене просять надати послугу
77. Щоб прийоми моєї роботи змінювалися
78. Підвищувати рівень своєї освіти, щоб бути вхожим в коло розумних і цікавих людей
79. Мати чоловіка (дружину) з родини високого соціального становища
80. Досягати поставленої мети в своїй громадській діяльності
81. У своєму захопленні створювати необхідні в житті речі (одяг, меблі, техніку і т. П.)
82. Щоб фізична підготовка, даючи свободу в рухах, створювала і відчуття особистої свободи
83. Навчитися розуміти характер моєї дружини (чоловіка), щоб уникнути сімейних конфліктів
84. Бути корисним для суспільства
85. Вносити різні удосконалення в сферу мого хобі
86. Щоб серед членів моєї спортивної секції (клубу, команди) було багато друзів
87. Уважно стежити за тим, як я одягнений
88. Щоб під час роботи постійно була можливість спілкуватися з товаришами по службі
89. Щоб рівень моєї освіти відповідав рівню освіти людини, чия думка я ціную
90. Ретельно планувати своє сімейне життя

(продовження додатку Б)

91. Займати таке місце в суспільстві, яке зміцнювало б моє матеріальне становище
92. Щоб мої погляди на життя виявлялися в моє захоплення
93. Займатися громадською діяльністю, вчитися переконувати людей у ??своїй точці зору
94. Щоб захоплення займало більшу частину мого вільного часу
95. Щоб моя вигадка виявлялася навіть у ранковій зарядці
96. Завжди охоче визнавати свої помилки
97. Щоб моя робота була на рівні і навіть краще, ніж у інших
98. Щоб рівень моєї освіти допоміг би мені зайняти бажану посаду
99. Щоб чоловік (дружина) отримувала високу зарплату
100. Мати власні політичні переконання
101. Щоб коло моїх захоплень постійно розширювався
102. Мати, перш за все, моральне задоволення від досягнутих успіхів у спорті
103. Чи не придумувати вагому причину, щоб виправдатися
104. Перед початком роботи чітко її розпланувати
105. Щоб моя освіта давало можливість отримання додаткових матеріальних благ (гонорари, пільги)
106. У сімейному житті спиратися лише на власні погляди, навіть якщо вони суперечать громадській думці
107. Витратити багато часу на читання літератури, перегляд передач і фільмів про спорт
108. Чи не заздрити удачі інших
109. Мати високооплачувану роботу
110. Вибрати рідкісну, унікальну спеціальність для навчання, щоб краще проявити свою індивідуальність

(продовження додатку Б)

111. Поводитися за столом вдома так само, як і на людях

112. Щоб моя робота не суперечила моїм життєвим принципам

Додаток В**Тест « Діагностика особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса »**

Інструкція. На кожен з нижчезазначених питань відповідайте "Так" або "Ні".

1. Коли є вибір між двома варіантами, його краще зробити швидше, ніж відкласти на певний час.
2. Я легко дратуюся, коли помічаю, що не можу па всі 100% виконати завдання.
3. Коли я працюю, це виглядає так, ніби я все ставлю на карту.
4. Коли виникає проблемна ситуація, я найчастіше приймаю рішення одним з останніх.
5. Коли в мене два дні поспіль немає діла, я втрачаю спокій.
6. У деякі дні мої успіхи нижче середніх.
7. Але відношенню до себе я більш строгий, ніж по відношенню до інших.
8. Я більш доброзичливий, ніж інші.
9. Коли я відмовляюся від важкого завдання, то йотом суворо засуджую себе, бо знаю, що в ньому я домігся б успіху.
10. У процесі роботи я потребую невеликих паузах для відпочинку.
11. Старанність - це не основна моя риса.
12. Мої досягнення в праці не завжди однакові.
13. Мене більше приваблює інша робота, ніж та, якою я зайнятий.
14. Осуд стимулює мене сильніше, ніж похвала.
15. Я знаю, що мої колеги вважають мене діловою людиною.
16. Перешкоди роблять мої рішення більш твердими.
17. У мене легко викликати честолюбство.
18. Коли я працюю без натхнення, це зазвичай помітно.

(продовження додатку В)

19. При виконанні роботи я не розраховую на допомогу інших.
20. Іноді я відкладаю те, що повинен був зробити зараз.
21. Треба покладатися тільки на самого себе.
22. У житті мало речей більш важливих, ніж гроші.
23. Завжди, коли мені треба буде виконати важливе завдання, я ні про що інше не думаю.
24. Я менш честолюбний, ніж багато інших.
25. У кінці відпустки я зазвичай радію, що скоро вийду на роботу.
26. Коли я розташований до роботи, я роблю се краще і кваліфікованішими, ніж інші.
27. Мені простіше і легше спілкуватися з людьми, які можуть завзято працювати.
28. Коли у мене немає справ, я відчуваю, що мені не по собі.
29. Мені доводиться виконувати відповідальну роботу частіше, ніж іншим.
30. Коли мені доводиться приймати рішення, я намагаюся робити це якомога краще.
31. Мої друзі іноді вважають мене ледачим.
32. Мої успіхи в якійсь мірі залежать від моїх колег.
33. Безглуздо протидіяти волі керівника.
34. Іноді не знаєш, яку роботу доведеться виконувати.
35. Коли щось не ладиться, я нетерплячий.
36. Я зазвичай звертаю мало уваги на свої досягнення.
37. Коли я працюю разом з іншими, моя робота дає великі результати, ніж роботи інших.
38. Багато чого, за що я беруся, що не доводжу до кінця.

(продовження додатку В)

39. Я заздрю людям, які не завантажені роботою.

40. Я не заздрю тим, хто прагне до влади і положенню.

41. Коли я впевнений, що стою на правильному шляху, для доведення своєї правоти я йду аж до крайніх заходів.

Ви отримуєте один бал за вибір, наведений у ключі (перша цифра перед ризкою означає номер рядка, друга цифра після ризки — номер стовпчика, в якому потрібне слово. Наприклад, 1/2 означає, що слово, за яке нараховується один бал, записане в першому рядку, в другому стовпчику — «пильний»). За інший вибір бал не зараховується.

Ключ підрахунку:

1/2; 2/1; 2/2; 3/1; 3/3; 4/3; 5/2; 6/3; 7/2; 7/3; 8/3; 9/1; 9/2; 10/2; 11/1; 11/2; 12/1; 12/3; 13/2; 13/3; 14/1; 15/1; 16/2; 16/3; 17/3; 18/1; 19/1; 19/2; 20/1; 20/2; 21/1; 22/1; 23/1; 23/ 3; 24/1; 24/2; 25/1; 26/2; 27/3; 28/1; 28/2; 29/1; 29/3; 30/2.

Результат. Чим більша сума балів — тим вищий рівень мотивації до уникнення невдач, захисту. Від 2 до 10 балів: низька мотивація до самозахисту; від 11 до 16 балів — середній рівень мотивації; від 17 до 20 балів — високий рівень мотивації; понад 20 балів — надто високий рівень мотивації до уникнення невдач, самозахисту.

Додаток Г

Тест «Діагностика особистості на мотивацію до уникнення невдач Т. Елерса»

Інструкція. Вам пропонується список слів з 30 рядків, по три слова в кожному рядку. У кожному рядку виберіть тільки одне з трьох слів, що найбільше точно характеризує Вас і відзначте його.

1	2	3
1. Сміливий	пильний	Заповзятливий
2. Лагідний	нерішучий	Впертий
3. Обережний	рішучий	Песимістичний
4. Непостійний	безцеремонний	Уважний
5. Нерозумний	боягузливий	Нерозважливий
6. Спритний	жвавий	Передбачливий
7. Холоднокровний	поміrkований	Завзятий
8. Стрімкий	легковажний	Полохливий
9. Нерозважливий	манірний	Непередбачливий
10. Оптимістичний	добросовісний	Уважний
11. Меланхолійний	невпевнений	Нестійкий
12. Боягузливий	недбалий	Схвильований
13. Нерозважливий	тихий	Полохливий
14. Уважний	нерозумний	Сміливий
15. Розсудливий	швидкий	Мужній
16. Заповзятливий	обережний	Передбачливий
17. Схвильований	розсіяний	Нерішучий
18. Малодушний	необережний	Безцеремонний
19. Лякливий	нерішучий	Нервовий
20. Відповідальний	відданий	Авантюрний
21. Передбачливий	жвавий	Відчайдушний
22. Приборканий	байдужий	Недбалий
23. Обережний	безтурботний	Терплячий
24. Розумний	турботливий	Хоробрий
25. Завбачливий	безстрашний	Добросовісний

26. Поспішний	лякливий	Безтурботний
27. Розсіяний	нерозважливий	Песимістичний
28. Обачний	розсудливий	Заповзятливий
29. Тихий	неорганізований	Боязкий
30. Оптимістичний	пильний	Безтурботний

Ви отримуєте один бал за вибір, наведений у ключі (перша цифра перед ризикою означає номер рядка, друга цифра після ризику — номер стовпчика, в якому потрібне слово. Наприклад, 1/2 означає, що слово, за яке нараховується один бал, записане в першому рядку, в другому стовпчику — «пильний»). За інший вибір бал не зараховується.

Ключ підрахунку:

1/2; 2/1; 2/2; 3/1; 3/3; 4/3; 5/2; 6/3; 7/2; 7/3; 8/3; 9/1; 9/2; 10/2; 11/1; 11/2; 12/1; 12/3; 13/2; 13/3; 14/1; 15/1; 16/2; 16/3; 17/3; 18/1; 19/1; 19/2; 20/1; 20/2; 21/1; 22/1; 23/1; 23/3; 24/1; 24/2; 25/1; 26/2; 27/3; 28/1; 28/2; 29/1; 29/3; 30/2.

Результат. Чим більша сума балів — тим вищий рівень мотивації до уникнення невдач, захисту. Від 2 до 10 балів: низька мотивація до самозахисту; від 11 до 16 балів — середній рівень мотивації; від 17 до 20 балів — високий рівень мотивації; понад 20 балів — надто високий рівень мотивації до уникнення невдач, самозахисту.

Додаток Д

Тест «Мотиви навчальної діяльності учнів» Б. Пашнєв

Інструкція. Прочитайте пари запитань. Виберіть з кожної пари те запитання, яке найточніше відображає ваше бажання вчитися. Номер запитання й літеру варіанта відповіді запишіть в аркуші для відповідей. Майте на увазі, що запитання весь час повторюються, однак кожного разу в новому поєднанні. Тут немає “хороших” або “поганих” відповідей. Вибираючи одне й відкидаючи інше запитання, ви виявляєте власну індивідуальність.

1.А) Чи вас більше спонукає до навчання бажання уникнути покарання за невиконання завдання?

АБО

Б) Чи вас більше спонукає до навчання бажання мати знання, щоб приносити користь людям?

2.В) Чи вас більше спонукає до навчання бажання мислити, пізнавати нове, невідоме, розв’язувати складні завдання?

АБО

Г) Чи вас більше спонукає до навчання бажання бути серед найкращих учнів?

3.Д) Чи вас більше спонукає до навчання бажання мати в майбутньому хорошу професію, хороші матеріальні умови?

АБО

Е) Чи вас більше спонукає до навчання бажання бути грамотною, ерудованою людиною?

4.Ж) Чи вас більше спонукає до навчання бажання будь-яку роботу виконувати якнайкраще?

АБО

3) Чи вас більше спонукає до навчання бажання, щоб інші не думали про вас погано, не бути гіршим за інших?

5.Б) Чи вас більше спонукає до навчання бажання мати знання, щоб приносити користь людям?

АБО

(продовження додатку Д)

В) Чи вас більше спонукає до навчання бажання мислити, пізнавати нове, невідоме, розв'язувати складні завдання?

6.Г) Чи вас більше спонукає до навчання бажання бути серед найкращих учнів?

АБО

Д) Чи вас більше спонукає до навчання бажання мати в майбутньому хорошу професію, хороші матеріальні умови?

7.Е) Чи вас більше спонукає до навчання бажання бути грамотною, ерудованою людиною?

АБО

Ж) Чи вас більше спонукає до навчання бажання будь-яку роботу виконувати якнайкраще?

8.А) Чи вас більше спонукає до навчання бажання уникнути покарання за невиконані завдання?

АБО

В) Чи вас більше спонукає до навчання бажання мислити, пізнавати нове, невідоме, розв'язувати складні завдання?

9.Б) Чи вас більше спонукає до навчання бажання мати знання, щоб приносити користь людям?

АБО

Г) Чи вас більше спонукає до навчання бажання бути серед найкращих учнів?

10.В) Чи вас більше спонукає до навчання бажання мислити, пізнавати нове, невідоме, розв'язувати складні завдання?

АБО

Д) Чи вас більше спонукає до навчання бажання мати в майбутньому хорошу професію, хороші матеріальні умови?

11.Г) Чи вас більше спонукає до навчання бажання бути серед найкращих учнів? АБО

(продовження додатку Д)

Чи вас більше спонукає до навчання бажання бути грамотною, ерудованою людиною?

12.Д) Чи вас більше спонукає до навчання бажання мати в майбутньому хорошу професію, хороші матеріальні умови?

АБО

Ж) Чи вас більше спонукає до навчання бажання будь-яку роботу виконувати якнайкраще?

13.Е) Чи вас більше спонукає до навчання бажання бути грамотною, ерудованою людиною?

АБО

З) Чи вас більше спонукає до навчання бажання, щоб інші не думали про вас погано, щоб не бути гіршим за інших?

14. А) Чи вас більше спонукає до навчання бажання уникнути покарання за невиконані завдання?

АБО

Г) Чи вас більше спонукає до навчання бажання бути серед найкращих учнів?

15. Б) Чи вас більше спонукає до навчання бажання мати знання, щоб приносити користь людям?

АБО

Д) Чи вас більше спонукає до навчання бажання мати в майбутньому хорошу професію, хороші матеріальні умови?

21. В) Чи вас більше спонукає до навчання бажання мислити, пізнавати нове, невідоме, розв'язувати складні завдання?

АБО

Ж) Чи вас більше спонукає до навчання бажання будь-яку роботу виконувати якнайкраще?

22.Г) Чи вас більше спонукає до навчання бажання бути серед найкращих учнів?

АБО

(продовження додатку Д)

3) Чи вас більше спонукає до навчання бажання, щоб інші не думали про вас погано, щоб не бути гіршим за інших?

23. А) Чи вас більше спонукає до навчання бажання уникнути покарання за невиконані завдання?

АБО

Е) Чи вас більше спонукає до навчання бажання бути грамотною, ерудованою людиною?

24. Б) Чи вас більше спонукає до навчання бажання мати знання, щоб приносити користь людям?

АБО

Ж) Чи вас більше спонукає до навчання бажання будь-яку роботу виконувати якнайкраще?

25. В) Чи вас більше спонукає до навчання бажання мислити, пізнавати нове, невідоме, розв'язувати складні завдання?

АБО

3) Чи вас більше спонукає до навчання бажання, щоб інші не думали про вас погано, щоб не бути гіршим за інших?

26. А) Чи вас більше спонукає до навчання бажання уникнути покарання за невиконані завдання?

АБО

3) Чи вас більше спонукає до навчання бажання, щоб інші не думали про вас погано, щоб не бути гіршим за інших?

27. А) Чи вас більше спонукає до навчання бажання уникнути покарання за невиконані завдання?

АБО

Ж) Чи вас більше спонукає до навчання бажання будь-яку роботу виконувати якнайкраще?

(продовження додатку Д)

28. Б) Чи вас більше спонукає до навчання бажання мати знання, щоб приносити користь людям?

АБО

3) Чи вас більше спонукає до навчання бажання, щоб інші не думали про вас погано, щоб не бути гіршим за інших?

Відповідь оцінюється в 1 бал. Підсумовують кількість балів за кожним мотивом навчальної діяльності, що і дозволяє виявити мотиви, яким надають перевагу:

А – мотив зовнішнього примусу, уникання покарання;

Б – соціально орієнтований мотив обов'язку й відповідальності;

В – пізнавальний мотив;

Г – мотив престижу;

Д – мотив матеріального добробуту;

Е – мотив отримання інформації;

Ж – мотив досягнення успіху;

З – мотив орієнтації на соціально залежну поведінку.

Додаток Е

Авторська анкета для виявлення чинників які впливають на навчальну мотивацію студентів

Інструкція. Прочитайте запитання та дайте відповідь «Так» або «Ні», за кожну відповідь «Так» ви отримаєте бо одному балу. Важливо зазначити що тут немає неправильних відповідей, Ви відповідаєте так як вважаєте потрібним.

Ви навчаєтесь для того щоб?

1. Вища освіта дасть впевненість в собі?
2. Хочу у майбутньому отримувати гарну заробітну платню?
3. Хочу виправдати батьківські надії?
4. Хочу розширити свій кругозір та краще розумітися у оточуючій дійсності?
5. Вища освіта забезпечить мені певну позицію у суспільстві?
6. Вчитися примушують?
7. В студентські роки з'являються справжні друзі?
8. Хочу мати забезпечене майбутнє?
9. Знання дають почуття впевненості в собі?
10. Нашому суспільству потрібні освічені та всебічно розвинені люди?
11. Подобається дізнаватися нове?
12. Хочу бути освіченою та культурною родиною?
13. Оволодіння знаннями – обов'язок студента?
14. Хочу відповідати сучасному рівню життя?
15. Знання допомагають спілкуватися на різні теми?
16. Думаю що диплом про вищу освіту забезпечить мені деякі переваги у суспільстві?
17. Ходжу на навчання щоб спілкуватися з друзями?
18. Хочу оволодіти способами самостійної роботи над собою?

(продовження додатку Е)

19. В коледжі у спілкуванні з друзями та викладачами перевіряєш правильність своїх поглядів, вчинків?
20. Знання дають впевненість у собі?
21. Якщо я не буду навчатись мене чекає неприємності в коледжі та вдома?
22. Хочу в майбутньому забезпечити себе усіма матеріальними благами?
23. Мати вищу освіту це престижно?
24. Хочу бути кращим серед учнів?

ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Студентки 4 курсу заочної форми Горошенко Лесі Анатоліївни

СВО «бакалавр», спеціальності 053 «Психологія»

на тему «Смисложиттєві орієнтації як чинник навчальної мотивації студентів»

Оцінка основних параметрів роботи за шкалою («5», «4», «3», «2»):

1. Логічність структури та плану роботи	5
2. Відповідність змісту роботи плану	5
3. Повнота розкриття теми (за розділами)	1) 5 2) 5 3) 4
4. Висновки та рекомендації	4
5. Самостійність та оригінальність роботи	5
6. Достатність фактичного матеріалу
(статистика, ілюстрації, тощо)	5
7. Підбір використаних джерел інформації	5
8. Глибина опрацювання джерел	4
9. Оформлення роботи	4
10. Своєчасність виконання роботи	5

Додаткові параметри, які характерні для дисципліни, теми, або роботи – на розсуд керівника:

11. _____

12. _____

Необхідні коментарі, зауваження, пропозиції та рекомендації керівника кваліфікаційної роботи:

Кваліфікаційна робота Горошенко Л.А. виконана з дотриманням основних методичних вимог до бакалаврських робіт. Авторка працювала над роботою послідовно, вчасно виконувала необхідні її частини, активно консультувалася з науковим керівником та виконувала більшість наданих рекомендацій. Однак у тексті роботи залишилися деякі технічні неточності (зокрема, порушення правил оформлення списків), і це дещо зменшує загальне позитивне враження від виконаної роботи.

Робота рекомендована до захисту з попередньою оцінкою 90 балів (відмінно)

Науковий керівник

О.В. Петрунко

РЕФЕРАТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ «СМИСЛОЖИТТЄВІ ОРІЄНТАЦІЇ ЯК ЧИННИК НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ»

Виконав: Горошенко Леся Анатоліївна

Науковий керівник: Петрунько Ольга Володимирівна

На сьогоднішній день вивчення мотивів поведінки і діяльності є традиційною проблемою для психології та її галузей, тому в сучасних умовах питання про обумовленість людської активності займає особливе місце.

Суспільство переживає серйозні соціально-економічні, правові, моральні, духовні зміни, які супроводжуються значними змінами в освіті. Саме у студентському віці формулюються моральні якості, напрацьовується ціннісні орієнтації та ідеали, відбувається процес вироблення стійкого світогляду, розуміння свого місця у суспільстві. У молоді приходить усвідомлення особистісного сенсу життя, тобто наявність таких цілей та цінностей, які направляють життєдіяльність молодої людини. Приходить чітке бачення того ким студенти хочуть бути, змінюється кругозір, те що раніше було важлив змінюється на інші цілі. Без розгляду проблеми смисложиттєвих орієнтацій студентів не можливо обґрунтувати їх мотивацію до навчання.

Аналіз теоретико-метадологічних джерел з досліджуваної проблеми виявив відсутність єдиної концепції мотиваційної сфери особистості, недостатню розробленість наукових підходів щодо розвитку мотиваційної сфери особистості у всіх проявах.

Отже, важливого теоретичного і прикладного значення набуває поглиблене вивчення сутності та структури навчальної мотивації студентів, обґрунтування впливу смисложиттєвих орієнтацій на навчальну мотивацію студентів.

Мета дослідження – теоретично дослідити соціально-психологічні чинники формування навчальної мотивації студентів.

Завдання роботи:

1. Теоретично дослідити сучасний стан наукових досліджень мотиваційної сфери студентів.
2. Визначити чинники, які впливають на мотивацію студентів до навчання.
3. Емпірично дослідити смисложиттєві орієнтації студентів та їх зв'язок з навчальною мотивацією.
4. Розробити рекомендації для викладачів та студентів з оптимізації навчальної мотивації.

Об'єкт дослідження – мотиваційна сфера студента як соціально-психологічний феномен.

Предмет дослідження – вплив смисложиттєвих орієнтацій на навчальну мотивацію.

У **вступі** обґрунтовано актуальність досліджуваної проблеми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи; розкрито методологічні та теоретичні засади дослідження, висвітлено наукову новизну і практичне значення

кваліфікаційної роботи; представлено дані щодо структури й обсягу кваліфікаційної роботи.

У першому розділі **«Теоретичні засади дослідження мотиваційної сфери студентів»** проаналізовано основні підходи до вивчення проблеми навчальної мотивації у сучасній психології, обґрунтовано модель мотиваційної сфери студентів.

Мотивація багато в чому визначається потребами, цілями і прагненнями людини. Значну роль у формуванні мотивації відіграє також рівень цих потреб і прагнень, а також умови їх діяльності, як об'єктивні і зовнішні, так і суб'єктивні і внутрішні (знання, уміння, навички, характер, світогляд) переконання, тощо. Після розгляду цих змінних робиться вибір і встановлюються цілі. Ще один підхід розуміння мотивації це те що мотивація виникає з усвідомлення свого існування. Такий підхід впливає з розуміння того, що мотивація – це по суті, задоволення потреб людини а отже, вона вже присутня в особистості, її не потрібно розвивати, а потрібно розпізнати і викликати у своїй свідомості. Рушійною силою мотивації являється мотив. Мотив – це усвідомлена потреба, яка супроводжується бажанням її задовольнити, та рушійна сила яка спонукає до дій.

Людська поведінка обумовлена складною взаємодією різних мотивів. Ці мотиви можна розділити на два види – внутрішні і зовнішні. Внутрішні мотиви впливають з людських потреб, емоцій і особистих інтересів, тоді як зовнішні мотиви залежать від ситуаційних факторів і факторів середовища.

Концепція осмисленої життєвої орієнтації є суб'єктивним аспектом ширшого сенсу життя. Обидва терміни актуальні для сучасного суспільства та освіти. «Орієнтація на осмислене життя» охоплює дії, які спрямовують індивіда шляхом використання життєво важливих ресурсів. Цей напрям є відображенням соціального та духовного існування людини, яке формується під впливом суспільства та системи освіти. Цінності та майбутні цілі людини є продуктом її унікальної концепції життя та конкретних умов, з якими вона стикається. Зрештою, сенс життя є визначальним фактором у формуванні осмисленої життєвої орієнтації особистості.

Смисложиттєві орієнтації поєднують у собі духовну, рефлексивну, когнітивну та мотиваційну складові які входять до ціннісно-сміслової структури юнацького віку. До основних смисложиттєвих орієнтацій особистості студентського віку входять: дружні відносини, професійний та кар'єрний розвиток, створення сім'ї та романтичні відносини. Одним з головних чинників розвитку смисложиттєвих орієнтацій у студентському віці являється зміна соціального середовища розвитку що зумовлює нові завдання самовизначення. Смисложиттєві орієнтації являються відправним пунктом у осмислені життя особистістю що являє у собі структурізацію мотивів, ідеалів, життєвих принципів та цінностей зі способом їх досягнення до кінцевої мети. З смисложиттєвих орієнтацій формуються життєві цінності з них мотиви і далі мотивація.

У другому розділі **«Емпіричне дослідження навчальної мотивації студентів»** висвітлено організаційно-методичні засади діагностичного

дослідження чинників навчальної мотивації студентів, подано аналіз результатів дослідження смисложиттєвих орієнтацій, життєвих цінностей, мотивації до успіху та уникнення невдач, чинників які впливають на навчальну мотивацію студентів, проаналізовано відмінності між студентами першого та четвертого курсу.

Аналізуючи результати досліджень смисложиттєвих орієнтацій було виявлено що у більшості студентів переважає «локус контролю – Я» що відповідає за внутрішню впевненість у собі та своїх діях, також високі середні бали було зафіксовано у шкалі «процес життя» що свідчить про те що студенти звикли жити сьогоднішнім днем. За результатами дослідження життєвих цінностей було виявлено що у студентів переважають життєві цінності такі як власний престиж, високе матеріальне становище над духовними цінностями.

Дослідження мотивації до успіху, було встановлено що у більшості студентів переважає середній та високий рівень мотивації до успіху та середній та високий рівень мотивації до уникнення невдач, також було виявлено декілька студентів з низькою мотивацією до успіху та дуже високою мотивацією до уникнення невдач. Дослідження мотивів навчальної діяльності виявило що у студентів домінують мотиви такі як мотив досягнення успіху, мотив престижу та матеріального благополуччя. За результатами авторської анкети було виявлено що у більшості опитуваних студентів на навчальну мотивацію впливають матеріальні чинники та внутрішні.

З метою дослідження питання смисложиттєвих орієнтацій як чинника навчальної мотивації з різних боків, опитуваних було розбито на дві умовні групи за віком (1 курс, 4 курс) та за статтю (хлопці, дівчата).

В ході дослідження було виявлено що у студентів на першому курсі більше переважають смисложиттєві орієнтації такі як «процес життя» та «локус контролю Життя», також переважають такі життєві цінності як розвиток себе, креативність та активні соціально контакти, також було встановлено що на першому курсі більше студентів мають дуже високу мотивацію до успіху та середню мотивацію до уникнення невдач. На четвертому курсі переважають такі Смисложиттєві орієнтації як «цілі у житті» та «результат життя» також переважають такі життєві цінності як високе матеріальне становище та досягнення.

У ході порівняння отриманих результатів за статтю також можна виділити що у дівчат переважають смисложиттєві орієнтації такі як «процес життя» та «результат життя» вони керуються такими життєвими цінностями як розвиток себе, креативність, духовне задоволення, також було встановлено що дівчата у навчальній діяльності керуються таким мотивами як соціально – орієнтований мотив, мотив одержання інформації, хлопці більш практичні вони керуються мотивами матеріального благополуччя та досягнення успіху, у хлопців переважають смисложиттєві орієнтації такі як «цілі у житті» та «локус контролю – Я».

Підбиваючи підсумки другого розділу можна стверджувати що з віком змінюється життєві цінності, смисложиттєві орієнтації та з ними змінюється й

мотивація та її рівень прояву. Мотивація напряму залежить від смисложиттєвих орієнтацій.

У третьому розділі **«Розробка рекомендацій для підвищення смисложиттєвих орієнтацій та навчальної мотивації»** розроблені теоретичні та практичні рекомендації задля підвищення навчальної мотивації та корекції смисложиттєвих орієнтацій у студентів.

Розглянуто заходи корекції смисложиттєвих орієнтацій на базі психолого-педагогічної програми та виділено основні такі як: лекційно-дискусійні заняття, психологічні тренінги, зустрічі з особами які мають високі духовні цінності, проведення консультаційних робіт з психологами та соціальними психологами.

Висвітлено проблему демотивації студентів, найпоширеніший чинник навчальної демотивації це примушування до відвідування занять на початку навчального процесу, також найпоширенішим видом мотивації є депресія, таке поєднання симптомів часто супроводжується відсутністю ініціативи без чого неможлива навчальна діяльність, виходячи з цього було розглянуто шляхи для запобігання демотивації навчальної діяльності, основою для покращення когнітивних процесів є заняття які передбачають вирішення проблем, ігри де учні можуть приміряти на собі майбутню професію, застосування інтерактивних форм навчання. Також висвітлено цінність впровадження технічних засобів навчання що допомагає зробити навчальний процес більш динамічним та творчим.

У сучасному світі зросла значущість самостійного навчання, окрім аудиторних, неодмінним елементом навчального процесу стала самостійна робота студентів.

Розроблені рекомендації для студентів щодо підвищення навчальної мотивації. Основні рекомендації це зміцнення рішучості братися за нові більш складні починання, візуалізація самого себе вже з досягненими цілями являється великим поштовхом до дій. Також гарним джерелом мотивації являється допомога іншим що приносить енергію, отримуючи подяку від оточуючих з'являється бажання повторювати такі вчинки. Пригадування позитивного досвіду, такого як досягнення, нагороди, слава та захоплення, служить гарним чинником для підвищення мотивації.

Підсумком кваліфікаційного дослідження стала психолого-педагогічна програма корекції смисложиттєвих орієнтацій, що складається з трьох блоків: інформаційного, практичного та консультативного. Програма органічно вписується як у навчально-професійну діяльність, так і може проводитись поза межами навчальних закладів.

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу студентки 4 курсу спеціальності 053 «Психологія»
Університету економіки і права «КРОК»

Горошенко Лесі Анатоліївни, виконану на тему:

«Смисложиттєві орієнтації як чинник навчальної мотивації студентів»

На сьогоднішній день вивчення мотивів поведінки та чинників, які зумовлюють навчальну діяльність студентів, є актуальним питанням для психологічної науки і практики, і до цих чинників традиційно відносять смисложиттєві орієнтації особистості. Смисложиттєві орієнтації – це відносно стає соціально-психологічне утворення, проте в часи суспільних перетворень і криз вони піддаються серйозним трансформаціям, і саме цією обставиною можна пояснити доцільність вибору авторкою бакалаврської роботи Л.А. Горошенко теми «Смисложиттєві орієнтації як чинник навчальної мотивації студентів».

У своїй роботі авторка продемонструвала вміння ставити цілі і завдання дослідження, здатність до пошуку й аналізу необхідної літератури; уміння організувати та реалізувати емпіричне дослідження із застосуванням сучасних методів психодіагностики та методів математичного аналізу отриманих емпіричних даних; уміння робити коректні і змістовні висновки та формулювати необхідні практичні рекомендації.

Наукова новизна дослідження полягає у поглибленні наукових уявлень про феномен смисложиттєвих орієнтацій, можливості їх корекції в разі потреби та їх зв'язок з успішною навчальною діяльністю студентів вищих навчальних закладів. Крім того, авторкою запропоновано психолого-педагогічну програму корекції смисложиттєвих орієнтацій, яка у подальшому може бути застосована у роботі психологів, викладачів, соціальних працівників, і в цьому полягає практичне значення цієї роботи.

Робота вибудована логічно й послідовно, містить усі необхідні структурні складові, викладена грамотною науковою мовою, чітко увідповіднена з метою і дослідницькими завданнями та відповідає основним стандартам щодо її оформлення. Поставлені в роботі завдання виконані у належному обсязі.

В цілому дана кваліфікаційна робота відповідає вимогам до наукових робіт студентів рівня «Бакалавр» і заслуговує на позитивну оцінку, а її авторка заслуговує на присудження їй кваліфікації «Бакалавр» за спеціальністю «Психологія».

Рецензент:

доктор психол.наук, доцент
(науковий ступінь, вчене звання)

Васильченко О.М.
(прізвище, ім'я, по-батькові)

05.06.2023
(Дата)

(Підпис)